

Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta, katedra výtvarné výchovy

Charles University Faculty of Education Prague, Department of Art

Cesta - setkávání a nacházení

The way - encountering and finding

Lenka Seidlová, Španielova 1285/18, Praha 6

5. ročník W-P G, prezenční studium

Datum dokončení diplomové práce: duben 2008

Vedoucí diplomové práce: Doc. akad. mal. Jiří Komatovský

Konzultanti: Mgr. Kamil Varga, PhDr. Jaroslav Bláha

Diplomantka: Lenka Seidlová, 5. ročník Vv-Pg
Název diplomové práce: Cesta - setkávání a nacházení
Vedoucí diplomové práce: PhDr. Jaroslav Bláha, Ph.D

Diplomantka, jak upřímně vyznává v úvodu, tušila mimořádnou šíři záběru zvoleného tématu. Tají dokonce lákala natolik, že zrušila původní vymezení a změnila jej na „setkávání a nacházení“. A výsledek tohoto značně riskantního kroku? Po pravdě řečeno poněkud rozpačitý. První, víceméně intuitivní dojem je pozitivní. Promyšlená koncepce důsledně vycházející z analýzy pojmu „cesta“ přes cestu jako symbol v obecné rovině. Nejrozsáhlejší 2.kapitola sleduje peripetie symbolického pojetí cesty v mytologii a náboženství v různých civilizacích. Neméně panoramatickou šíři záběru nabízí i 3. kapitola Náměty cesty v umění od literatury k výtvarnému umění. Teoretickou část pak uzavírá kapitola sledující životní cestu z pohledu filozofie, psychologie, psychoanalýzy a sociologie. Živý esejistický jazyk, působivé propojení teoretické a výtvarné části umocněné nápaditou grafickou úpravou navodí dojem složité názorové polyfonie hlubokého filozofického zázemí s rozkošatým stromem uměleckého vyjádření.

Druhý pohled již není tak optimistický. Pestrost záběrů z různých úhlů pohledu již nevyvolává dojem virtuózního kontrastu, ale spíše vyvolává pocit pestrobarevného kaleidoskopu, který nás po několika „zatřepáních“ poněkud omrzí. Je totiž statický: otevře možnosti a zastaví se, nepokračuje v nadějně naznačených cestách. Obdobně se proměňuje i dojem z rafinovaného propojení peripetií symbolických cest napříč časem a civilizacemi v teoretické části s poetizací neaktuálnější každodenní přítomnosti v části výtvarné. Od okouzlení v prvním setkání až k pocitu nesouladu či nepřilíživě vydařeného dobrého záměru při důkladnějším, pozornějším srovnání.

Výtvarná část sama o sobě je přesvědčivá - jak koncept, tak i jeho výtvarné řešení jako „záznam pohybu v čase, tady a teď“. Nejzajímavější fází konceptu bylo výtvarné „uskutečnění setkání nesetkatelného“, kterého diplomantka dosáhla prolnutím záběrů pořízených „na stejných zastávkách, ale v jiném čase a v jiném směru“, jež pak prolнула v průhlednosti na padesát procent v počítačovém programu na úpravu fotografií - proces, jehož výsledné řešení je ale naprosto originální a navíc výtvarně působivé, což potvrzují i malé reprodukce v textu.

Neméně přesvědčivě působí i didaktická část, koncepčně důkladně promyšlená, nápaditá, bohatá ve využití různorodých výtvarných technik a postupů, využívající k motivaci díla autorů 2. poloviny 20. století včetně současných umělců. U některých námětů jsem se však nedokázal zbavit dojmu, že jejich vazba na téma diplomové práce je až příliš volná.

Okruhy otázek k obhajobě:

- 1) Vysvětlíte blíže vzájemnou provázanost teoretické a výtvarné (praktické) části diplomové práce
- 2) Slovo cesta se dá dosadit do jakékoliv vztahové rovnice - obhajte jeho roli v námětech IV - VI v didaktické části práce ve vzájemné provázanosti s teoretickou a výtvarnou částí
- 3) Ke kterým českým či světovým autorům máte svým výtvarným konceptem blízko?

Návrh na hodnocení: velmi dobře

5.5. 2008

Posudek diplomové práce

LENKA SEIDLOVÁ

CESTA - SETKÁVÁNÍ-NACHÁZENÍ

Diplomantka Lenka Seidlová svoji diplomovou práci pojala velmi zodpovědně a ve velmi nápaditém provedení v němž se spojuje osobní poznání s gestem výtvarného - obrazného vyjádření, které má podobu analýzy a hledání ale zároveň nese znaky kvalitativně zralého estetického vyjádření. Diplomantka tak překročila hranici předpokládaného a očekávaného a vykročila na „své“ cestě poznání směrem k otevírání nových pohledů na skutečnost a její chápání. Zažitá zkušenost je v jejím podání interpretována jako možnost ke hře a objevování vždy nového a neznámého.

Diplomová práce Lenky Seidlové se vyznačuje vyvážeností mezi teoretickou výtvarnou a didaktickou částí. Přesto bych vyzdvihl více část výtvarnou a cyklus fotografií zhotovených při okružní jízdě tramvají. Je to proto, že diplomantka se zde od nápadu a jeho zažití dostala až k mimořádně výrazovému a výtvarně působivému celku, který se vyznačuje obsahovým sdělením podaným adekvátní a přesvědčivou formou.

Přes počáteční zaváhání s metaforickým pojetím diplomové práce se Lenka Seidlová velmi rychle „zabydlela“ v motivu času vymezeném jednou jízdou tramvají. Podařilo se jí tak nadčasovost a archetyp proměny jako takové uvést do subjektivního - osobního prožitku a předložit jej divákovi v přesvědčivém a sugestivním tvaru.

Navrhovaná známka: Výborně

V Praze 22.4.2008

Jiří Kornatovský

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně s použitím uvedené literatury.

Praha 13.4. 2008

Děkuji všem Učitelům, za pomoc na úseku studia, ve kterém se jejich cesta prolnula s mojí...

Anotace:

Seidlová, L: Cesta - setkávání a nacházení

**/Diplomová práce/ Praha 2008 - Univerzita Karlova,
Pedagogická fakulta, katedra výtvarné výchovy, 60s.
Přílohy: 23 fotografií**

Práce je tvořena teoretickou částí, výtvarným projektem a didaktickou částí, které reflektují znění diplomové práce z hlediska symbolického a ontologického prostřednictvím teorie, reflexe a tvůrčího procesu v oblasti zadaného tématu „Cesta - setkávání a nacházení“.

Cílem práce bylo zmapovat oblasti, ve kterých se může zadané téma pohybovat a naznačit směry, kterými se může ubírat.

Poznatky teoretické části osvětlují neobvyklou širší pojmu cesta a v didaktické části nastiňují, jak pracovat s pojmem v oblasti osobnostního rozvoje i tvůrčího zpracování.

Klíčová slova:

Cesta, setkávání, nacházení, námět cesty, metafora cesty, životní cesta, cesta v umění

Abstract:

Seidlová, L.: The way - encountering and finding

/Dissertation/ Prague 2008 - Charles University Faculty of Education Prague, Department of Art, 60 pages

Appendices: 23 photos,

The paper consists of a theoretical part, an art project and a didactic part which reflect the topic of the diploma work from the symbolic and ontological point of view through theory, reflexion and creative process in the area of the given topic „A way - encountering and finding”.

The aim of the work was to monitor areas in which the topic can appear and suggest direction where it can tend.

The theoretical part shows an unusual range of the idea of the way and the didactic part outlines how to work with the idea in the area of the progress of personality and creative work.

Keywords:

Way, encountering, finding, topic of the way, metaphor of the way, the journey through life, the way in the art

OBSAH

Úvod.....	5
Proč jsem se rozhodla zpracovat téma „Cesta“?.....	5
Co od mé práce může čtenář očekávat?.....	5

TEORETICKÁ ČÁST

1. Pojem cesta.....	6
1.1 Cesta jako symbol (polysém).....	7
2. Symbolická rovina pojmu cesta v mytologii a náboženství.....	8
2.1. Buddhismus.....	10
2.1.2. Diamantová cesta.....	11
2.1.3. Tao.....	12
2.1.4. Cesta čaje.....	13
2.2. Křesťanství.....	14
2.2.1. Cesta v Novém zákoně.....	15
2.2.2. Křížová cesta.....	16
2.2.3. Pouť v křesťanství.....	17
2.3. Judaismus.....	19
2.3.1. Starozákonní texty.....	20
2.3.2. Talmud.....	21

2.3.3.	Chasidské učení.....	22
2.4.	Japonsko.....	23
2.5.	Islám.....	24
2.6.	Hinduismus.....	25
3.	Námět cesty v umění.....	26
3.1.	Literatura.....	27
3. 2.	Výtvarné umění.....	29
3. 2.1.	Náboženské náměty s cestou.....	30
3. 2.2.	Existenciální náměty.....	31
3. 2.3.	Krajinářství a současné výtvarné směry	32
3. 2.4.	Film a fotografie.....	34
4.	Životní cesta z pohledu filosofie.....	36
4.1.	Životní cesta z pohledu psychologie.....	37
4.2.	Životní cesta z pohledu psychoanalýzy.....	38
4.3.	Cestování z pohledu sociologie.....	39
PRAKTICKÁ ČÁST.....		6 - 47
DIDAKTICKÁ ČÁST.....		40
	Závěr.....	52
	Literatura.....	53
	Přílohy.....	55 - 60

Úvod

Proč jsem se rozhodla zpracovat téma „Cesta“?

Při výběru témat to bylo vlastně jediné, které mě hluboce oslovilo. Tušila jsem, jak široká oblast pro úvahy a přemítání se přede mnou otevírá a zároveň jsem v hloubi duše cítila, že ze všech nabízených námětů bude tento nejtěžší uchopit.

Původní znění tématu bylo „Cesta - hora k obcházení“, ale již toto vymezení se mi zdálo příliš svazující a tak jsem je pozměnila na mnohem obsáhlejší dovětek „setkávání a nacházení“.

Diplomovou práci jsem pojala současně jako svoji dlouhodobou reflexi a sledování své vlastní životní cesty.

Co od mé práce může čtenář očekávat?

Námět cesty jsem se rozhodla v teoretické části zpracovat co nejobšírněji a z mnoha aspektů lidského počínání. Tento přístup však má jisté nevýhody. Množství různých pohledů na problematiku znemožňuje hlubší pojetí problému. Čtenáři ale na druhou stranu otevírá mnoho bran, kterými se může sám pustit k hlubšímu studiu. Důležité je dozvědět se, že tyto brány vůbec existují.

Třemi cestami můžeme dojít k moudrosti:

První je cesta zkušenosti

- to je cesta nejtěžší.

Druhá je cesta napodobení

- to je cesta nejlehčí.

Třetí je cesta přemýšlení

- to je cesta nejušlechtilejší.

Konfucius

TEORETICKÁ ČÁST

1. Pojem cesta

angl. road, highway; fr. [grand] chemin, chaussée; it. strada, via; rus. iosse, boljaja (stolbovaja) doroga; něm. Strasse) znamená cestu silnou, t. j. cestu, po které možno dopravovati i velká břemena; jest to široká cesta, opatřená kamenným podkladem. Hérodotos připomíná stomílovou silnici ze Sus do Sard, opatřenou v přiměřených vzdálenostech k pohodlí cestujících domy k odpočinku, které užil Kambysés při výpravě do Egypta, prodlouživ i opraviv ji; v Babylónii zakládala silnice Semiramis, avšak podobá se, že nejstarší silnice jsou v Číně: čínská zeď jest cesta a zároveň stavba opevňovací. V Evropě stavěli Římané silnice méně z příčin obchodních, spíše z příčin vojenských; tak císař Vespasián (69-79 po Kr.) za příčinou stavby první silnice dal prosekati Apenniny a Trajan (98-117 po Kr.), hodlaje vystavěti nynější silnici Appiovu, dal zříditi silniční hráz Pontinskými bažinami; Hadrián, Antoninus, Marcus Aurelius započaté cesty nejen rozmnožili, ale i značně zvelebili; Římané stavěli cesty nadmíru důkladně: napřed vrstva betonu a na té desky kamenné, jak svědčí zbytky těchto silnic, tu a tam vykopané, a stavěli je všude, kam pronikli; shledáváme se s nimi ve Francii, Německu, Švýcarsku, Anglii a j., kdež nejdůležitější silnice jdou dosud směry, kterými je založili Římané, jak patrně zejména z desky Peutingerovy (srv. Desjardins E., La table de Peutinger, Pař., 1869asl.). V Rakousku založena byla první silnice za Karla VI. z Vídně do Terstu, druhá mezi Vídní a Prahou, potom mezi Vídní a Lincem. Marie Terezie pokračovala v tomto směru a proslul v té době jakožto stavitel silnic Schemerl. V Americe byly znamenité cesty před objevením jejím od Columba (v Mexiku a v Peruansku). V Rakousku rozlišují se silnice podle toho komu náleží péče o jejich udržování, tak že máme silnice aerární (říšské), zemské, okresní, obecní a soukromé.

Ottová encyklopedie

Dovolím si k této citaci nově připojit, že v Čechách máme silnice velmi špatné.

Etymologický slovník jazyka českého uvádí, že původně významem slova cesta nebylo totéž co „dráha“, ale spíše jen volný průchod, například mezi davem nepřátel, v houští a podobně.

Ve staročeštině se užívalo spojení „mečem cestu proklesti, cestu sobě vymejtiti, protřítí sobě cestu“ a jiné, tedy čestiti místo před sebou, jinak činiti je čistým.

PRAKTICKÁ ČÁST i &

**Na Boží hod velikonoční jsem vstala,
a uspokojena světlem tohoto dne,
vzala jsem fotoaparát, doma vyzkoušela
a zajistila zdroj energie přístroje a
odebrala se na vytýčenou cestu.
Tramvaj číslo sedm měla zkrácenou trasu,
což mi z mnoha důvodů vyhovovalo.
A pozvala jsem s sebou syna, který byl
poměrně ochotný být mi ku pomoci.**

1.1 Cesta jako symbol (polysém)

Český jazyk časem ale velmi rozkošatěl a tak používá mnoho synonym, která vyjadřují menší či větší posun v označení cesty jako takové:

dráha, ulice, pěšina, cestička, chodník, chodníček, stezka, pouť, trať, trasa, dálnice, magistrála, komunikace...

Spojení "polysémie" pochází ze dvou řeckých základů: poly, tj. "mnoho, více" a sémie, čili proces odvozování významu (přechod od nějakého znaku k jeho významu). Při jazykové mnohoznačnosti můžeme popsat několik zřetelně odlišných významů slova.

Kompletní seznam synonym slova "cesta" nelze sestavit, protože pojem "synonymum" (resp. "slovo popisující určitý pojem") není zcela jednoznačný, určování synonym se děje do značné míry intuitivně.

Patří mezi synonyma "cesty" vedle "způsobu" a "metody" např. také "styl" a "systém"?

Nespisovné výrazy navíc nejsou uspokojivě lexikograficky zpracovány, hledají se proto velmi obtížně.

Vzhledem ke své polysémii má slovo "cesta" synonym velké množství. Pojem cesta je ale také výrazně homonymický, souvisí to s jeho symbolickou hodnotou, ačkoli v češtině jsou homonyma poměrně řídká a jejich užívání většinou nezpůsobuje nedorozumění. K jazykům s hojným výskytem homonym patří např. angličtina, francouzština nebo čínština, z níž pochází nejvíce symbolických významů pojmu cesta.

**Měla jsem trochu obavy, co mi řekne
zcela neznámý řidič tramvaje,
až ho požádám, zda mi dovolí
dokumentovat celou trasu tramvaje
z konečné na konečnou a zase zpět.**

Řidič byl milý, mladý a nadšený.

2. Symbolická rovina pojmu cesta v mytologii a náboženství

Nejstarší mytologie

Epos o Gilgamešovi

Součástí tohoto prastarého spisu je místo, kdy Gilgameš začne hledat tajemství věčného života, avšak kouzelnou nesmrtelnost se mu získat nepodaří. Vrací se tedy do Uruku a uvědomí si, že nesmrtelnost je i v díle, které po sobě člověk zanechá.

Antika

Odysseia

Homérský epos o obtížné a nebezpečné cestě, kterou musel podstoupit Odysseus, když se vracel po skončení trojské války na rodnou Ithaku, kde znovu našel rodinu a domov.

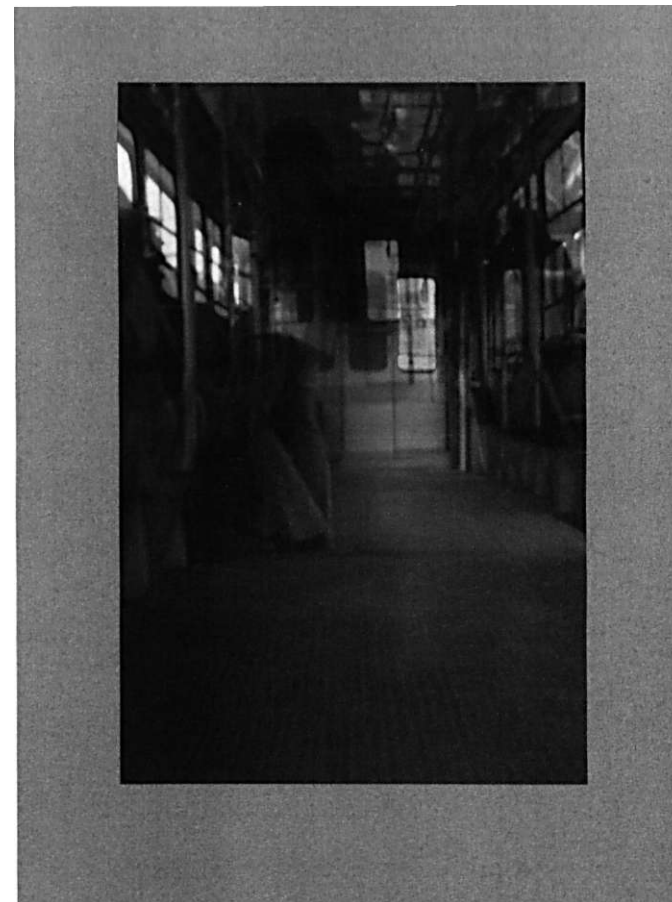
Přeneseně se pojem Odysea používá pro vyjádření dlouhého a strastiplného putování, či pestrých životních osudů.

Aineias

Dlouhé putování hrdiny Ainea, také plné překážek a protivenství, ale poněkud s posunutým cílem cesty oproti Odysseově. Zde je hrdina veden myšlenkou na budoucnost Říma.

Argonauti

Putování skupiny hrdinů v čele s Iásonem, za Zlatým rounem (Argó), jehož vlastnictví mělo zajistit královský titul, líčí v podstatě životní příběh hrdiny, plný tragických chyb a událostí. Dnes patří „Řád zlatého rouna,“ mezi významná významná např. ve Francii.

Nastavila jsem si funkce přístroje tak, jak se mi na konečné jevíly optimální pro moji potřebu dokumentace celé cesty a pak se tramvaj dala do pohybu.

Každou zastávku soupravy, ve chvíli, kdy se ozvalo zvukové znamení (opuštěte urychleně nástupní prostor), jsem stiskla spoušť připraveného fotoaparátu.

Starozákonní spisy

Exodus - EEOAOI

Druhá kniha Mojžíšova obsahuje příběhy o egyptském zotročení, narození Mojžíše a o Božím zjevení se Mojžíšovi v hořícím keři, deset ran, pesachovou oběť, východ z Egypta, faraonovo pronásledování, přechod přes Rákosové moře, dar many, šabat, válku s Amalekem, příchod k hoře Sinaj, desatero, příkaz stavět miškan (svatyni), hřích zlatého telete a usmíření, stavbu miškanu a jeho zasvěcení.

Pro naše potřeby tématu „Cesty“ vyhovuje část líčící odchod Židů z Egypta, kde sice netrpěli hladem, avšak chyběla jim svoboda. Následuje líčení utrpení spojené s mnohaletým pobytem na poušti, postupné dozrávání myšlení celého národa a osobní příběh Mojžíšův, spjatý do svého závěru jeho života s touto poutí.

Septuaginta je nejstarší zachovalý překlad Starého zákona, který vznikl v Alexandrii přibližně od 3. do 1. století př. n. l. a z něj čerpají pozdější starozákonní překlady.

Středověk

Putování rytířů za Svatým grálem a rytířské eposy

Hledání Grálu bylo ztotožněno s hledáním Pravdy a symbol Grálu se stal symbolem hledání tajemného absolutna.

I my máme původní česká díla - mezi rytířské „cestovní“ eposy patří veršovaný Epos o Bruncvíkovi, který vznikl za vlády Karla IV. Vypráví o hrdinném putování knížete Bruncvíka, který zabil draka a vydobyl pro České země právo mít lva ve znaku.

**Ze stejného místa, ve stejné poloze,
snažíc se dodržet orientační body.
Pokaždé jsem poklekla na stejné místo.
Prvních několik zastávek mému
synovi vadilo, že se na nás lidé dívají.
Mně to bylo jedno, soustředila jsem se
na záběry a vše ostatní kolem sebe
vnímala spíše okrajově.**

2.1. Buddhismus

Buddhismem dnes označujeme vše, co se během 2500 let vyvinulo z učení indického prince jménem Siddhártha Gautama.

Pohnutý lidským utrpením, opustil své blízké, rozhodnutý osvobodit sebe i všechny bytosti od strasti.

Při svém hledání následoval nauky několika učitelů, ale jejich cesta ho nikam nedovedla, proto se vydal cestou vlastní.

Prováděl asketické praktiky, ale ty mu také nestačily. Nakonec usedl pod strom, ponořil se do hluboké meditace a dosáhl probuzení. Od té chvíle je nazýván Buddha Šákjamuni.

Po svém probuzení si Buddha dokázal v očištěné a soustředěné mysli vybavit své jednotlivé minulé životy.

Potom mohl vidět, jak ostatní bytosti umírají a hned se znovu rodí podle svých skutků, řeči a způsobu myšlení.

Poznal, že hlavními příčinami tohoto znovuzrovnání jsou myšlenky poskvrněné touhou po smyslových zážitcích.

Vydal se na cestu do Váránasí, kde vyložil Čtyři vznešené pravdy:

1. vznešená pravda o utrpení
2. vznešená pravda o vznikaní utrpení
3. vznešená pravda o zaniknutí utrpení
4. vznešená pravda o stezce, vedoucí k zaniknutí utrpení

Až do svého osmdesátého roku žil jako putující mnich a vysvětloval učení, nazývané jako Dharma.

**Přistoupil pes. Několik stanic vesele
pobíhal mezi cestujícími, mne si očuchal.
K mé lítosti se však nedostal v pravou
chvíli do záběru. Dodržovala jsem čas i
prostor podle svého zadání.
Dál jsem vstávala a poklekala
na stejné místo, každou zastávku,
až nakonečnou.
Tam jsem chvíli hovořila s řidičem.**

2.1.2. Diamantová cesta

Co je to ta Diamantová cesta?

Buddha předal tři úrovně učení.

Jednu verzi předal jako buddhismus pro lidi, kteří se chtějí vyhýbat svým vlastním problémům, toto je tak zvaná „Malá cesta“.

Potom pro lidi, kteří jsou schopni v sobě vidět potenciál, otevřenost a jsou schopni pomáhat ostatním, předal učení nazývané Velká cesta.

A nakonec předával učení lidem, kteří chtěli přímo a rychle prožít podstatu své vlastní mysli.

Právě tato verze je Diamantovou cestou.

Žádná z jmenovaných cest není považována horší nebo lepší.

Diamantová cesta je určena samostatným a nezávislým lidem s nadbytkem energie.

To znamená lidem, kteří v Buddhovi nevidí vyšší bytost nebo boha.

Vidí v něm někoho, kdo vykonal určitou práci a dosáhl plného rozvinutí potenciálu lidské mysli.

Buddhismus Diamantové cesty (tib. dordže thegpa, skt. vadžrajána) je jednou ze tří hlavních cest buddhismu. Jejím cílem je dosažení nedualistického stavu mysli (tzv. osvícení). Diamantová cesta pracuje z úrovně výsledků, nejedná se zde (oproti dalším dvěma hlavním buddhistickým cestám) o hromadění příčin vedoucích k osvícení, ale praktikující se zde již od začátku identifikují s konečným stavem (stavem osvícení) za účelem přeměny všech zážitků na sebevysvobozující a pro dosažení co nejrychlejších výsledků.

Po světě je téměř 400 center buddhismu Diamantové cesty, v Čechách je škola Diamantové cesty nejrozšířenější pod názvem Karma Kagjü .

**Znovu jsem pokračovala v záběrech
v interiéru tramvajového vozu,
pravidelně se měnícího, tentokrát však
na cestě zpět.**

**Přistoupil můj známý, evangelický
pastor s rodinou.**

**Dál jsem poklekala a vstávala,
v mezidobích jsme spolu rozprávěli.
Také začal dálkově studovat.**

2.1.3. Tao [čin. cesta]

Tao je jeden ze základních pojmů čínské tradiční filosofie, prapříčina či prazáklad každé změny či pohybu ve vesmíru. Je rozumem nepostižitelné, nedá se vyjádřit slovy, ale je všudypřítomné a prostupuje vším.

Aby člověk dosáhl harmonie, musí se naučit vnímat tao v přírodě a jednat v souladu s ním.

Taoismus vznikl v Číně 4.-3. století před naším letopočtem, společně s konfucionismem patří do skupiny čínských národních (lidových) náboženství. Cílem tohoto poměrně nekomplikovaného náboženského směru je naprosté splnutí člověka s přírodou, které má zajistit nesmrtelnost nebo alespoň dlouhý život.

Tohoto splnutí je dosaženo pomocí meditací, duchovních i tělesných cvičení, diet a vzděláváním.

Taoističtí mudrci slavili velké úspěchy především v chemii a medicíně (akupunktura, akupresura). Hlavní postavou je filosof Lao-c', autor knihy „Kánon o cestě a dobročinnosti“, která je základem taoistické nauky.

Taoismus je náboženství polyteistické, také Lao-ť byl postupem času zbožštěn.

Obsahuje prvky animismu a okultismu a na rozdíl od svého konkurenta, konfucionismu, zdůrazňuje taoismus rovnost všech lidí.

Čeng-i-tao, nebo-li Cesta pravé jednoty je spolu s Čchuan-čen-tao jeden ze dvou hlavních směrů čin. taoismu.

Vznikl ve 14. století z duchovních proudů, které byly pokračovateli Čang Lingovy taoistické sekty Cesta pěti měřic rýže (2. st.).

V poslední třetině cesty zpět jsem měla zdánlivě jednotvárný pohled, muže s výrazně barevnou igelitkou. Stál mi přímo v záběru několik stanic. Pak přišla konečná, já jsem uskutečnila poslední snímek a rozloučila se s řidičem i pastorem a jela jsem domů. Byla jsem velice netrpělivá a nedočkavá, doma jsem ihned usedla k počítači.

2.1.4. Cesta čaje

Obřad „Čadó" neboli „Cesta čaje" představuje jednak přátelské setkání a sdílení společné misky čaje, posvátný čajový obřad, zvláštní druh japonského umění, novou filosofii, nebo dokonce způsob života?

Už samotné slovo „cesta" naznačuje, že se může stát tím posledně jmenovaným, což nevylučuje předchozí definice.

Filosofie Cesty čaje vychází ze zen-buddhismu, najdeme v ní indický mahajánový buddhismus s čínskými prvky taoismu a konfucianismu, neboť kolébkou zenu, čínsky čch'anu, je Čína. Starodávni Japonci, kteří dokázali nalézat skrytou krásu ve všech na první pohled obyčejných a prostých věcech okolo nás, rozvinuli zen tak, že se objevuje ve všech aspektech lidského života, v umění, filosofii i náboženství.

Jeho zásady nás dodnes okouzlují, neboť jsme seje dosud nenaučili přes jejich zdánlivou jednoduchost dodržovat. Prožít jedinečnost přítomného okamžiku s bdělostí, která uchovává zkušenosti, jež později můžeme v životě využít. A současně vytušit záblesk věčnosti skrytý pod povrchem věcí.

Velké poselství Cesty čaje je žít svůj život jako bychom vytvářeli umění, jako bychom prováděli obřad, v němž má každá chvíle svou neopakovatelnou hodnotu, v němž se práce stává posvátnou a lidé kolem nás těmi, pro které se obětujeme a zapomínáme tak na své vlastní sobectví.

Snímky jsem načetla z fotoaparátu do počítače a začala s nimi pracovat.

Žel, až na ten první byly rozmazané a nepříliš kvalitní. Neměla jsem v průběhu dokumentace čas na přizpůsobení nastavení změně světla a pohybu ve voze.

Nechtěla jsem používat automat, ani blesk, proto jsem záběry přijala ve formě, v jaké jsou a již jsem s nimi nic nedělala.

2.2. Křesťanství

Jsou dvě cesty. Cesta života a cesta smrti. Mezi těmito cestami je velký rozdíl.

Cesta života je tato:

Za prvé miluj Boha, svého Stvořitele.

Za druhé: Miluj svého bližního jako sebe samého. Všechno, co nechceš, aby se stalo tobě, nečiň druhému ani ty.

Cesta smrti je takováto:

Především je špatná a veskrze prokletá.

Vraždy, cizoložství, žádostivost, smilstva, krádeže, modloslužby, kouzla, věštění, loupeže, křivá svědectví, pokrytectví, ramenářství, podvod, povýšenectví, závist, domýšlivost, ziskuchtivost, sprosté řeči, žárlivost, drzost, honošení se, vychloubání. Kdo pronásledují dobré; kdo nenávidí pravdu, kdo milují lež; kdo neuznávají spravedlivou odměnu; kdo se nepřidrží toho co je dobré; kdo soudí nespravedlivě; kdo nespí ne kvůli dobrému, ale kvůli špatnosti; lidé, u nichž je na míle vzdálena laskavost a trpělivost; kdo milují pošetilosti; kdo soudně vymáhají náhradu; kdo neznají soucitu se žebrákem; kdo nepomáhají znavenému; kdo se nehlásí ke svému Tvůrci; kdo zabíjejí děti; kdo ničí Boží zárodek, tj. nenarozené děti; kdo se odvracejí od potřebného; kdo utiskují souženého; kdo hájí bohaté, kdo nespravedlivě soudí chudé; naprostí hříšníci.

Didaché (ranně křesťanský spis z 1. století)

Křesťanství je tradičně spojováno s pojmem cesta díky častému výskytu tohoto polyfému v novozákonních spisech a v jeho návaznosti na židovskou tradici, která je s širokým významem tohoto označení úzce spjata a putování je stavebním kamenem jeho existence hebrejského národa od dávných dob až po současnost.

Křesťanská nauka stojí na biblickém (starozákonním) obrazu církve "jako společenství cesty": Boží lid, putujícími dějinami. V novodobém pohledu katolické církve je vize Ježíše jako cesty, církve jako cesty a lidské existence jako cesty.

"Ježíš Kristus je hlavní cestou církve. Člověk v plné pravdě své existence, svého osobního a zároveň společenského a sociálního bytípředstavuje první cestu, kterou se musí církev při plnění svého pověření ubírat: on je první a základní cestou církve.."

Jan Pavel II.

**Zaznamenávala jsem pohyb v čase
a prostoru, tady a teď.**

**To byla celá pravda a já na ní nic
nezměním, ať je či není rozmazaná.**

**Nezaujímal jsem žádný estetický postoj,
pouze jsem zaznamenávala podle mnou
zvolených pravidel.**

Bylo to jednoduché a čisté.

2.2.1. Cesta v Novém zákoně

„Já jsem ta cesta, pravda i život. Nikdo nepřichází k Otci než skrze mne“.
(Jan 14:6)

Ježíš hovoří v Janově evangeliu o sobě jako cestě, první křesťané se označují jako „lidé té cesty“, „cesta“ je klíčovým pojmem v pozdější Augustinově teologii.

V dlouhé tradici spirituální teologie se víra chápe jako výstup k Bohu, rozdělený na jednotlivé úseky -

- via purgativa - duchovní očišťovací cesta,
- via illuminativa - cesta osvětlení,
- via pitiva - cesta sjednocení.

Tomáš Akvinský označuje to, co pozdější tomismus předkládá jako „důkazy Boží existence“, jako pět cest hledání Boha.

Těsná je brána a úzká cesta, která vede k životu, a málokdo ji nalézá.
{Matouš 7:13-14}

Lidé ve voze přicházejí a odcházejí, všichni „byli potkáni“, se mnou, někdo se s někým vůbec nemohl setkat, protože se míjeli v čase, prostoru anebo obojím. Jak příznačné... Z časoprostorových důvodů tady vzniklo více „nesetkání“, než setkání, ale já jsem teď měla v rukou prostředky relativně tuto skutečnost změnit.

2.2.2. Křížová cesta

Křížová cesta nazývá se v zemích katolických zobrazení utrpení Kristova na poslední jeho cestě z domu Pilátova až na horu Kalvarii. Nejčastěji vede pod širým nebem do kopce (též Kalvarie zv.) a bývá označena zastávkami nebo štacemi (obyč. 7-14), na nichž jsou vyobrazeny výjevy z umučení Páně, na kopci pak nejvýše nalézá se kříž nebo kaple s Božím hrobem. Často bývá zřízena [Křížová cesta] o. v kostele s vyobrazeními jednotlivých štací na stěnách. Na [Křížová cesta]-vé [Křížová cesta]-tě konají věřící pobožnost obzvláště na Velký pátek. Pobožnost tato založena byla za válek tureckých františkány, kteří si vyprosili na papežích pro své [Křížová cesta]-vé o-ty týchž odpustků, jaké byly udělovány poutníkům k Božímu hrobu v Jerusalemě.

Ottová encyklopedie

Křížová cesta jako druh náboženského rituálu znamená soucitné prožívání utrpení, které prožil Kristus na cestě na Kalvarii; zpravidla se koná u různých zastavení, místně oddělených.

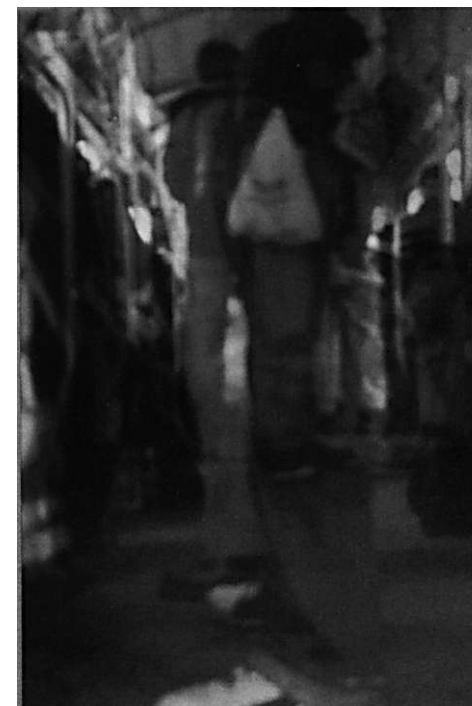
Původ pobožnosti je neznám.

Některá místa na zmíněné cestě, známá z evangelií anebo z tradice, byla v Jerusalemě záhy označena kaplemi, jejichž počátek je doložen už roku 1187.

Začátkem 16. století je v Jerusalemě doloženo 7 poutnických zastavení. Také na západě vznikla pobožnost Křížová cesta nejspíše vlivem spisu „Rozjímání o životě Kristově" (Meditationes vitae Christi), připisovaného dříve sv. Bonaventurovi, jehož autorem je však minorita Jan de Caulibus (kolem 1300). V 15. století měla tu 7 zastavení (dodnes v Brasilii), v 16. stol. už 14, částečně jiných, než dnes.

Kristián van Adrichem udal směrnice pro stavbu Křížových cest knihou „Jerusalem sient Christi tempore floruit" 1584.

V současnosti má Křížová cesta 14 zastavení, označených prostými dřevěnými kříži (bez těla), k nimž bývají připojována výtvarná znázornění příslušných událostí, což však není předepsáno. Svěcení Křížových cest je výsadou františkánského řádu.

**Uskutečnit setkání nesetkatelného.
Na místech, kde jsme byli, po nás přece jen
po našem odchodu něco zůstává.
Naše smysly to nezaznamenají, ale pes
rozpozná i po hodinách pachovou stopu.
Můžeme zanechat i stopu obrazovou?
Vzala jsem záběry z cesty, které
byly uskutečněny na stejných zastávkách,
ale v jiném čase a jiném směru.**

2.2.3. Pouť v křesťanství

Lastura hřebenatky je hlavním symbolem pouti a poznávací znamení poutníků.

Chození na poutní místa či k sakrálním objektům má starý původ.

Už ve starozákonní Druhé knize Mojžíšově v kapitole 13. Hospodin přikazuje Židům třikrát do roka putovat do Jeruzaléma o slavnosti Velké noci, po první žni a v době, kdy je všechno sklizeno.

Putování do Říma k hrobům sv. Petra a Pavla, jakož i pozdější navštěvování chrámů a hrobů národních světců má dlouholetou náboženskou tradici.

Poutní místa se dostávala do povědomí lidí zákraký a mimořádnými událostmi.

Důvody pro pouť, ať individuální nebo skupinovou, se v průběhu staletí příliš nezměnily.

Lidé vždy hledali pomoc ve svých důležitých životních rozhodnutích, těžkostech a ve vyslyšení proseb i tužeb.

V této motivaci sehrála důležitou roli také potřeba vzdát díky za případnou pomoc tam, odkud přicházela a přichází.

Povinnost putování je potom výrazem těchto díky formou oběti.

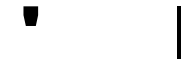
To platilo především v minulosti, kdy cesta k posvátným místům byla téměř vždy spojena s nebezpečími a těžkostmi.

Věřící, toužící navštívit místa posvěcená životem a smrtí Ježíše Krista, putovali do Palestiny už v dobách, kdy byla církev krutě pronásledována římskou mocí.

K velkému zlomu došlo až v roce 313, když církev získala svobodu za císaře Konstantina.

Sama císařova matka sv. Helena navštívila místo Kristova narození.

Nejstarší písemný záznam o putování do Svaté země pochází od anonymního poutníka z Bordeaux z roku 334 našeho letopočtu.

**Prolnula jsem záběry v průhlednosti
na padesát procent v počítačovém
programu na úpravy fotografií.
Půl na půl, stejná šance pro oba.
Prolnutí v prostoru, setkání těch, co by
se ve skutečnosti nemohli setkat.
Možnosti a potenciality,
které nám jinak unikají.
Jaké by to bylo, kdyby...**

Nejvýznamnější a také nejfrekventovanější poutní trasou středověké křesťanské Evropy se od konce 11. století stává cesta do severošpanělského Santiaga de Compostella (tehdy království León) k hrobu apoštola sv. Jakuba.

Cesta do Santiaga de Compostela, byla uctívána celá tisíciletí Kelty, Římany i křesťany.

Tato poutní cesta skrývá tajemství mnoha kultur a kultů a dozajista má svou osobitou energii.

V posledních letech se tato pouť stala téměř kultovní záležitostí, někteří jedinci ji konají na etapy, třeba pro nedostatek času, pouze o dovolené či prázdninách.

V roce 1993 byly všechny poutní trasy zařazeny mezi památky UNESCO.

Lastura hřebenatky je hlavním symbolem pouti a poznávací znamení poutníků, její symbol v různých variantách provází na této pouti od začátku až k cíli.

Někteří autoři popisují svou osobní zkušenost v románech, jako třeba Paulo Coelho v knize Poutník - Mágův deník nebo Pavla Jazairiová v knize Cestou hvězdy.

Po tridentském koncilu (1545 -1563), nastal doslova zlatý věk poutí, přerušovaný třicetiletou válkou.

K novému rozmachu došlo v době katolické reformace v druhé polovině 17. století.

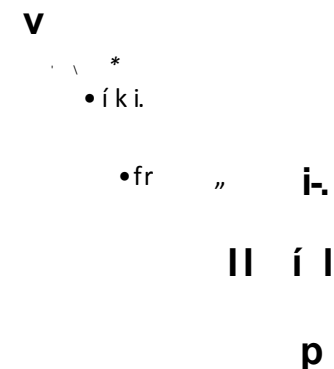
České a moravské kraje v té době doslova rozkvetly množstvím krásných barokních staveb: kostelů, klášterů, mariánských sloupů a křížových cest.

Stavební činnost této epochy dodnes určuje charakter našich měst, vesnic i krajiny.

Mezi naše nejznámější památky tohoto druhu patří Poutní místo Římov.

Toto je naprosto specifickou památkou svého druhu v naší zemi.

Římov proslavila především Křížová cesta s 25 zastaveními s kaplemi.

**Mám teď dvaatřicet možných setkání.
Záběry dostávají další rozměr.
Některá prolnutí působí velice výtvarně,
přesto, že toto nebylo cílem.
Ale patří to k mé cestě nacházení.
Naskýtá se mi obrovské množství variant,
já se ale snažím o hledání určitého řádu.
Co se stane, budu-li prostor
a čas vršit na sebe?**

2.3. Judaismus

Judaismus je termín, který označuje (zhruba od 19. století) náboženství židovského národa - Izraele. Dějiny židovského národa začínají přibližně čtyři tisíce let před Kristem v Uru v Mezopotámii.

Na tomto území žily různé semitské národy, k nimž patřili i Izraelité, kteří se museli často stěhovat. Jeden z jejich kmenů se dostal dál než ostatní.

S Abrahámem v čele opustil Mezopotámii a usadil se v Kanaánu. Hlad jej však zahnal až do Egypta, do úrodné obilné části.

Tam se Izraelité postupně dostali do otrockého postavení, které trvalo po čtyři staletí (1600-1200 př.Kr.).

V důsledku tohoto útlačku ze strany Egyptanů se k sobě Izraelité pevněji semkli a toužili se vrátit zpět do země kanaánské.

Skutečný zakladatel židovského náboženství - judaismu je Mojžíš. Vysvobodil izraelský lid z otroctví a vyvedl ho z Egypta.

Cesta vedla napříč Sinajskou pouští a trvala čtyřicet let.

Izraelci se vrátili do země předků Kanaánu, země zaslíbené.

Právě během tohoto dlouhého putování dal Mojžíš Židům desky zákona, posvátný dokument, jehož obsah je shrnut do desatera přikázání.

Zároveň vytvořil podrobná pravidla pro chování v nejrůznějších situacích každodenního života.

Náboženství izraelského národa je tedy pevně spjata s putováním, téma cesty jako věčného symbolu jej provází do dnešních dnů

Postupně jsem prolínala všechny záběry, tak jak po sobě šly, zaznamenány v čase. Dychtivě jsem očekávala, po každém „entru“, co se přede mnou objeví, až dojde k dalšímu propojení. Počítač potřeboval pokaždé delší čas k provedení žádané operace. Měla jsem obavy, aby nezkolaboval.

2.3.1. Starozákonní texty

Židé byli zvyklí vyjadřovat duchovní skutečnosti konkrétními výrazy. Proto jsou užívána slova život, cesta, putování, k naznačení způsobu života, mravního chování člověka a jeho náboženského počínání. Člověk je ve Starém zákoně vyzýván, aby se radikálně rozhodl pro cestu, kterou mu navrhuje Bůh.

V Páté knize Mojžíšově čteme:

„Hleď, předložil jsem ti dnes život a dobro i smrt a zlo; když ti dnes přikazuji, abys miloval Hospodina, svého Boha, chodil po jeho cestách a dbal na jeho přikázání, nařízení a právní ustanovení, pak budeš žít a rozmnožíš se“ (Dt 30,15-16)

Téma dvou cest rozvíjí protiklad mezi cestou zlovolných lidí, která je křivolaká a vede do zkázy a cestou spravedlivých, která je přímá a dokonalá, která záleží v hledání spravedlnosti, věrnosti a pokoje a vede k životu.

Bůh Izraele vyžaduje, aby se chodilo po jeho podivuhodných cestách, které často vyvádějí z míry:

„Mé úmysly nejsou úmysly vaše a vaše cesty nejsou cesty moje, je výrok Hospodinův.

Jako jsou nebesa vyšší než země, tak převyšují cesty mé cesty vaše“ (Iz 55,8-9).

Boží cesta převyšuje lidská očekávání a má specifický ráz jako odchod, vyjití:

Abrahám musí odejít ze své země a pustit se do dobrodružství života v cizí zemi (Gn 12,1-5);

vyvolený národ prodělá zkušenost odchodu z Egypta, když ho Bůh vede dlouhou, těžko pochopitelnou cestou (Ex 13,17-18), která ho dovede až ke smlouvě a do zaslíbené země; židovští vyhnanci, kteří upadli pod babylonské jařmo, prožívají nové vyjití.

Je znamením vysvobození, kterým je „Hospodinův služebník“ vytrhne z hlubšího otroctví, z otroctví hříchu (Iz 42,1-9; Iz 53,5-12).

A byla jsem překvapená - některá prolnutí mi svou překvapivostí přímo brala dech. Zastavila jsem se na nich, vyjmula ten okamžik, uložila označený dokument jako něčím zvláštní, či neobvyklý a pak pokračovala v dalším vrstvení následujících fotografií na předcházející snímky.

2.3.2. Talmud

Talmud je dílo opředené mnoha legendami a nejasnostmi, plynoucími z jeho neznalosti.

Ve skutečnosti je Talmud je autoritativním celkem židovského zákona a tradice. Obsahuje učení Mišny, ústního zákona, což jsou výklady k Pěti knihám Mojžíšovým, a Gemaru, komentáře k Mišně, neboť ta je pro svou stručnost velmi těžko srozumitelná.

Pět knih Mojžíšových Jinak nazvaných Tóra, vyznačuje cesty - cesty svatosti - jimiž může lidské jednání dosáhnout souladu s Boží vůlí. Cesta vedoucí k Bohu je dlážděna studiem a praktickými skutky. Talmud má dvě verze: Talmud palestinský neboli jeruzalémský, dokončený v pátém století našeho letopočtu a Talmud babylonský, o století mladší a třikrát obsáhlejší a požívající větší autority. Talmud je pokladnice židovského vědění, moudrosti a informací, pojednává o mnoha aspektech života - od plnění náboženských povinností, přes právo, etiku, estetiku a etiketu až k folkloru a populární vědě. Uplatňuje dialogickou metodu: nejprve jsou položeny otázky a potom se hledají příčiny a kořeny.

Krátkou dlouhou cestou

Talmud vypráví o rabínovi, který cestou do města přišel na křižovatku. "Kudy mám jít?" zeptal se opodál sedícího chlapce. "Jedna cesta je krátká dlouhá a druhá dlouhá krátká," odpověděl chlapec.

Rabín zvolil první cestu a brzy spatřil hradby města. Přímo před ním se však rozkládaly neprostupné zahrady, a tak mu nezbylo než se vrátit ke chlapci. "Což jsi mi neřekl, že cesta je krátká?" vyčítal mu. "Nikoliv krátká. Krátká dlouhá jsem řekl," opáčil chlapec. Rabín sklopil hlavu a dal se druhou cestou. Vedla do zahrad a jimi oklikou k městské bráně.

Před podobnou křižovatkou stojí každý, kdo činí závažné životní rozhodnutí. Spokojme se s výkladem, podle něhož město, do kterého rabín směřoval, symbolizuje vědění a mravnost, zatímco zahrada rozmanitost světa. Rabín, tedy učitel, byl na nikdy nekončící cestě za poznáním. Nakonec však musel připustit, že i dítě může být moudřejší než on. Žákova lekce zní: Cesta za věděním a mravnými skutky je cestou uprostřed různosti, pestrosti, jedinečnosti.

Leo Pavlát

Po prolnutí veškerého zaznamenaného materiálu jsem pocítila uvolnění já i počítač. A na závěr mě čekalo zajímavé překvapení. Poslední soubor, obsahující všechny předchozí snímky, měl přesně 777 Mb! (aniž jsem měla možnost tuto cifru ovlivnit) Tak to tedy bylo zvláštní, tramvaj číslo 7, konečný součet dat 777, snímky jsem pořídila na trase, která opisovala mystický kruh».

2.3.3. Chasidské učení a kabala

Mystický judaismus je tvořen dvěma významnými směry - kabalou a chasidismem. Kabala, vzniklá ve 13. století ve Španělsku, věří, že v židovských knihách jsou skryté významy, přikládají velký mystický význam jednotlivým číslům a písmenům.

Kabala je založena na poznávání, ale nikoliv prostřednictvím pojmového myšlení, nýbrž rozjímání. Základním operativním prvkem je tu symbol a jeho soustavy, glyfy. Jsou to především sefiry a jejich soustava, glyfa, sefirotický strom. Tomuto studiu se může věnovat i ten, kdo neovládá hebrejštinu (resp. aramejštinu) Starého zákona. Kabalistická studia spočívají v dešifraci. Sefirotický strom obsahuje sefiry a „cesty“, odpovídající písmenům hebrejské abecedy.

sefiry:

přírodní síly, objektivní, makrokosmos, svět

cesty:

stavy vědomí, subjektivní, mikrokosmos, člověk

Chasidismus vznikl v Polsku na přelomu 17. a 18. století. Zaměřil se na zpopularizování kabaly.

Zdůrazňuje chudobu, trpělivost, pokoru, neotřesitelný optimismus a víra v dobro.

Cestu jako způsob bytí často zmiňuje Martin Buber, jeden z nejvýznamnějších myslitelů 20. století, který ve svém díle originálně čerpal z židovského myšlení a západní evropské filosofie, ve své knize „Cesta člověka podle chasidského učení“.

**Konečné prolnutí mi tak evokovalo
Velký třesk", konečné a jak vědci tvrdí
cyklické prolnutí vesmíru...
Řád vesmíru, založený na věčném
opakování nám přináší úlevu
v našem strachu z konce.
Kruh znamená začátek na konci...
Cyklické uhlovodíky života
a bájnověký had Kundalíni...**

2.4. Japonsko

Posvátná cesta, nebo také cesta bohů je překlad japonského výrazu šintoismu, nebo-li souboru lokálně roztříštěných náboženských představ, skládajících se z přírodních a lidových kultů, uctívání předků, dále praktik a institucí, existujících na japonských ostrovech již v prehistorické době.

Jako božstva byly uctívány přírodní síly, hory, řeky, prameny, zvířata, později i předkové a významné osoby.

Budó zase znamená „cesta rytíře, samuraje“, což je souhrnné označení pro japonské druhy bojových umění, nahrazující od poloviny 17. století bujutsu, tj. válečné bojové umění samurajů, jež sloužilo původně k zabití nepřítele a časem se stalo prostředkem k dosažení vyšších morálních hodnot s cílem sebezdokonalení; získalo postupně charakter tělovýchovný a sportovní.

Hlavní druhy jsou akido (znamená v překladu cesta duševní harmonie, výraz pro ucelený systém sebeobrany beze zbraně, vyvinutý na přelomu století), jiu-jitsu, judo, karate a kendó.

Bušidó má úplně stejný překlad „cesta samuraje“ jako Budó, ale obsahuje pouze morální kodex japonských samurajů.

Jako nepsaný soubor etických a morálních norem existoval od 10. století, propracován a formulován byl v 17. století v rámci konfucianismu, zideologizován v japonském moderním státě v letech 1868 až 1945.

Japonsko má tyto cesty poněkud bojovnější, než křesťanství...

**Umění je rubem racia,
mohu si tedy dovolit kapku mystiky, aniž
po mě někdo bude házet „bludné balvany“.
Číslo sedm je číslo posvátné, získané
součtem základního mužského čísla 3
se základním ženským číslem 4,
dohromady je to tedy symbol úplnosti,
ve východní kultuře symbolizovaný
znakem jingajang.**

2.5. Islám

S islámem máme spojené slovo šaría, málokdo ale ví, že také znamená arabsky „pravá cesta, či způsob jednání“.

Pro Evropana je slovo šaría známé jako islámské náboženské právo, které upravuje vědomé jednání muslimů podle Božího příkazu ve všech oblastech života; činy se hodnotí jako přikázané, chvályhodné, dovolené (neutrální), neschvalované (arab. makrúh) a zakázané.

Šaría (cesta) tedy zahrnuje islámské normy pro víru, ctnost a náboženské, kulturní i občanské a trestní právo.

Ve většině islámských zemí se dnes vedle nebo namísto šaría uplatnilo sekulární zákonodárství; nejvíce se šaría udržuje v právu rodinném a dědickém.

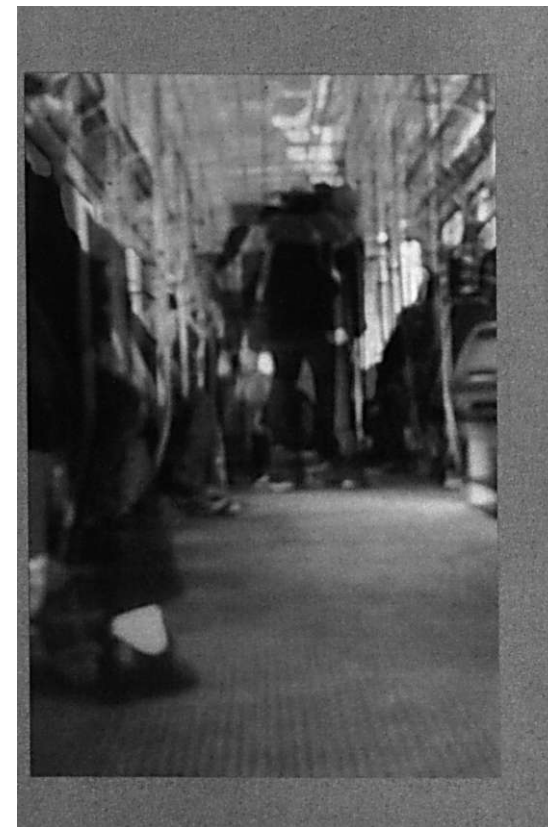
Soudobá islámistická hnutí usilují o plošné, všeobecné prosazení šaría.

V islámských zemích však znají ještě jeden výraz, označující cestu, a tím je arabské slovo taríka, jímž se označuje mystický řád, či bratrstvo, jaké vznikalo od 12. století;

pro Evropana jsou nejznámější a nejatraktivnější představitelé tohoto bratrstva derviši.

Dervišská seance má svůj význam v kolektivním splývání duší a svou metodikou propracovaného rituálu se blíží jogínským meditacím či využívá technik, které jsou u nás známé a často experimentálně zneužívané pod názvem holotropní dýchání.

Že by cesta ke změněnému stavu vědomí?

A já jsem si zvolila techniku fotografie také proto že jsem touto prací chtěla uzavřít svá studia na vysoké škole, podobně, jako jsem je kdysi otevírala souborem fotografií na úvodním týdenním soustředění v Břevnovském klášteře pod názvem „Nehledej Břevno(v) oku druhého“. Jeden cyklus se uzavírá...

2.6. Hinduismus

Mistr pravil: "Jóga je Cesta, jak poznat sám sebe, jak získat tělesné a duševní zdraví, jak žít v míru s celým světem i sám se sebou, jak dosáhnout Štěstí." Zamyslel se nad touto definicí žák a pak se zeptal: "Mistře, co je to vlastně ta Cesta, nemáme-li na mysli to, co leží před námi?" A mistr mu odpověděl: "Cesta, synu, to je tvůj každodenní život."

Hinduismus je považován za nejstarší z živých náboženství, existuje více než 5000 let. Jeho vznik je unikátní tím, že jej nikdo nezaložil a dokonce ani nevznikl k žádnému určitému historickému období. Hinduismus nelze považovat za pouhé náboženství, je to způsob života.

Zákon Karmy - život je dlouhá cesta zpět k tvůrci „přerušena“ smrtí pro vlastní dobro jedince, aby pak cesta pokračovala v jiném těle.

Zákon Mókša - mókša znamená osvobození od veškeré bolesti a utrpení a je životním cílem všech hinduistů. Tvrdí se, že to, co způsobuje utrpení nebo co osvobozuje od utrpení, je mysl.

Když se dosáhne takového stavu myslí, že člověk je schopen přesáhnout bolesti a radosti života, pak se jeho vůle spojí s vůlí boha.

Takový člověk dosáhl mókša a je osvobozen z cyklu narození a smrti.

Toto spojení sebe sama s bohem se nazývá jóga.

Jóga - dovednost a dokonalost v jednání je jóga; všechny činnosti vykonávané s božím vědomím jsou nejvyšší jógou.

Věda o józe popisuje různé cesty: cesta konání, cesta poznání, cesta zasvěcení a cesta oddanosti.

**Celý náš život je hledání rovnováhy,
všechno extrémní nás může poškozovat.
V západokřesťanské kultuře končí cesta
s obzorem, ve východním nazírání nastává
další z nekonečného sledu cyklů.
Ale životní přístup „Zlatá střední cesta“
platí pro oba kulturní okruhy.
I v přírodě vše spěje k rovnováze,
kyseliny s louhy se neutralizují,
vše směřuje k průměrnosti...**

3. Námět cesty v umění

Téma cesty je zpracováváno jak v mytologických námětech, tak ve vztahu k výše zmiňovaným duchovním aktivitám člověka, tak v různých směrech a formách napříč spektrem veškerého lidského uměleckého počínání.

Zabývá se jím hudba, literatura, malířství, fotografie, film.

Literatura a filmové médium má práci s tematikou cesty poměrně snadnější na rozdíl od malířství a fotografie, podobně jsou na tom výrazové prostředky hudby a tance.

Cesta je průběh, proto se snáze zpracovává v oblastech, které také pracují s časem.

Literatura líčí příběh hrdiny odvíjením se sledu událostí, obdobné je to u filmu.

Nemohu nevzpomenout na velice zajímavý snímek „Lola běží o život“, kde hlavní hrdinka několikrát prožívá možný sled událostí, vždy s mírným posunem, který zároveň nastartoval nový sled potenciálních kauzalit.

Zajímavá filozofická myšlenka, kterou si však často klademe i v běžném životě:

Došlo by k této události, kdybych se jen chvíli někde zdržel?

V hudbě známe narativní symfonické básně, známe i multimedialní zpracování tohoto tématu, již po léta stále stejně oblíbený Odysseus Laterny Magiky.

Ale i v malířství jsou vytvořené časové posuny, například futurismus s nimi pracoval naprosto běžně.

In medio virtus - Ve středu je ctnost.

**Moje další práce spočívá v hledání
a nacházení rovnováhy ve svých pracech.**

**Beru tedy svá „prolnutí“ a hledám
barevnou rovnováhu v režimu CMYK.**

**Otevírám možnosti Obraz,
Přizpůsobení, Vyvážení barev.**

3.1. Literatura

*To divný osud náš, že cíl nám prchá stále
a nikdy nestoje, že všude může být:
že člověk utíká jak blázen dál a dále
a pořád v naději, že někde najde klid!*

Charles Baudelaire, z básně Cesta

Literatura se svým širokým záběrem žánrů od eposů, přes cestopisy, životopisné romány, příběhy poutníků, hledačů, vesmírných cest a žánr fantasy tematiku cesty zpracovává více než mi rozsah mojí práce dovoluje uvést.

Zmíním proto jen to nejznámější a nejtypičtější napříč časem a formou.

Homérova Odyssea, mytologie germánská, příběhy „hledačů Grálu“, rytířské romány.

V období renesance nesmím zapomenout zmínit Danteho symbolické putování v románu Božská komedie, Cervantesova Don Quijote de la Mancha, Komenského Labyrint, cesty romantiků a poutníků po hvězdách, toulání beatníků a velké cesty hrdinů fantasy.

Nejznámějším příkladem současné fantasy je Tolkienova kniha Hobit, předcházející trilogii Pán prstenů, která má výstižný podtitul „Cesta tam a zase zpátky“.

Každý má svou povinnost: Hrdina mívá ve fantasy úkol, který musí splnit a za kterým musí zpravidla nějakou tu chvíli putovat.

V rámci tohoto putování často zjistí, že je vlastně vyvoleným, který jediný může zachránit svět. Základní zápletkou fantasy je totiž odvěký souboj řádu a chaosu, dobra a zla, a hrdina je jediný, kdo stojí zlu v cestě. Často tedy má skupinu spolupracovníků, ale na konečný úkol zůstává opět sám. Cesta je jedním z nejvděčnějších námětů básníků, zejména věnují-li se existenciální tematice.

**Má tři kurzory, které se právě překrývají.
Horní dávám úplně doleva, dolní úplně
doprava, prostřední nechám ve středu.
Je to druhá možnost barevného vyvážení.
Výsledná barevnost obrazu je do modra,
působí velice duchovně. Přizpůsobila
jsem tak celou již dříve vytvořenou řadu
prolnutých snímků.**

*Cesta jde pořád dál a dál,
kupředu, pryč jde od mých vrat.
Daleko už mi utekla
a musím za ní pospíchat.
Na těžkých nohou dám se vést
až k cestě větší, nežli znám,
tam, kde se stýká mnoho cest.
A potom kam ? To nevím sám.*

J. R. R. Tolkien: Bilbo Pytlík ve Společenstvu prstenu

Paulo Coelho ve své knize Alchymista symbolicky zpracovává důležité etapy mladého člověka na životní cestě.

Hrdinou je prostý chlapec, pasáček ovcí, který se pro své povolání rozhodl proto, aby se mohl toulat světem a poznávat ho.

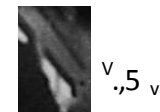
Ve snu vidí zakopaný poklad - rozhodne se změnit svůj život tak, aby sen byl naplněn.

Dostane se na Saharu, kterou putuje ve společnosti berberského alchymisty, překoná mnohá nebezpečí, setká se s osudovou láskou a nakonec svůj poklad nachází, pro nezasvěceného poněkud překvapivě na místě, odkud vyšel.

Opět vidíme odkaz na cykličnost celého procesu.

Na cestě za oním dvojitým pokladem, plné zkoušek a důležitých setkání, je třeba dbát všech znamení a s neustálou trpělivostí a odvahou (jako alchymista sledující proměnu obyčejného kovu ve zlato) přetvořit samu svou osobnost.

Příběh napsaný krásným jazykem oslovil mnoho čtenářů, pro svoji mnohovrstevnatost a všelidské poselství při hledání smyslu lidského bytí.

v,5 v

< 1

A
i

i.

Modré snímky jsem nazvala příznačně modrou vyvážeností a jsou to právě ty, které provázejí tento text mojí diplomové práce. Některá z prolnutí, ta, které jsem označila jako něčím zvláštní, a samozřejmě ono finální prolnutí s magickým objemem dat 777, jsem vytiskla na malířské plátno. Myslím že si to zaslouží.

3.2. Výtvarné umění

Námět cesty byl a je ve výtvarném umění umělci často zpracováván prostřednictvím mnohých výtvarných prostředků typických pro epochu, ve které tvůrce žil, s přihlédnutím k tradičním dobovým tématům.

Od alegorických zpracování náboženských námětů ve středověku spojených s metaforou cesty, po nejsoučasnější média, mezi která patří fotografie, film a televize.

Ve středověké malbě byl důležitým motivem obraz dvou cest, cesty spravedlivého a cesty svévolníků, zobrazované jako stejně široké či úzké cesty, z nichž jedna vede do záhuby a druhá k životu.

Zobrazovala se také rozcestí a křižovatky, jako symboly životní volby.

samostatnou kapitolu by potřebovalo krajinářství, kde cesta bývá součástí plenérových výjevů, ať již s poutníkem (v době romantismu), nebo bez přítomnosti postav.

**Byla jsem na cestě tam a zase zpět,
očekávala jsem setkání a potkávala
jsem lidi, možnosti i sama sebe.
A budu se dál setkávat a nacházet na cestách,
které jsou přede mnou, než se cyklus
uzavře, či obzor se stane tady a teď.**

S
K

4 | «

3.2.1. Náboženské náměty s cestou

Námět příchodu Tří mudrců z východu často používá zobrazení cesty ve známém výjevu. Velice známý a mnohokrát zpracovávaný, podle dobově vyvíjejících se schémat v průběhu vývoje evropského malířství s křesťanskou tematikou, je námět Útěku do Egypta.

Na četných malbách i freskách umělci zobrazovali Svatou rodinu na cestě do exilu.

Cesta do Emaus je často zobrazovaný výjev podle evangelia, jak dva učedníci na cestě z Jeruzaléma do blízké vsi Emaus potkali Krista, jenž se k nim připojil.

Kristus je oblečen jako poutník, s mošnou a holí a někdy s tykví na vodu, v oděvu z kozí kůže.

Cesta na Kalvárii je poslední cestou Kristovou z domu Pilátova na pahorek Golgotu, v pozdějších provedeních variace čtrnácti zastavení Křížové cesty, kterou zmiňují v části věnované náboženskému obsahu pojmu cesta.

Cestou do Damašku je nazýváno často zpracovávané obrácení Svatého Pavla, který původně pronásledoval čerstvé následovníky Krista a náhle se sám obrátil na křesťanskou víru, po osobním setkání s Ježíšem právě na této cestě.

Vittore Carpaccio, Útěk do Egypta

**Příběhy náhodných setkání, nebo
že by nebyla tak náhodná?
Carl Gustav Jung je nazval koincencí
Naše mystická realita vždy člověka učila-
že existuje Zlatý klíč, záhadný cizinec,
jako významný sen nebo neočekávaný
náznak, který nás může dovést k pokladu
nebo příležitosti, jež hledáme.**

3.2.2. Existenciální náměty

Existenciální náměty, spjaté s cestou jako symbolem toku života začaly být ve výtvarném umění aktuální zejména ve dvacátém století.

Paul Gauguin, Odkud přicházíme, kdo jsme a kam jdeme

A nemusejí ani zobrazovat, objevují se témata spojená s pobytem člověka na zem., s jeho vytržením ze světa starých hodnot, které umožňovaly se o cosi opřít, .milovaly .luz. jistot a nenechávaly mu tolik prostoru pro rozhodování.

Člověk se pojednou ocitl sám!

Edvard Munch, Výkřik

Vlastně jsem takto postupovala i já, využila jsem ke své práci den, který patří mezi ty více nabitě mystickou atmosférou, jako jsou Velký pátek, Den narození Páně, Svatojánská noc a jiné mýty opředené dny. Ale nepřemýšlela jsem o tom, prostě jsem ten den věděla, že mám vyrazit.

3.2.3. Krajinářství a současné výtvarné směry

Cesta je s krajinou pevně spjata a v různých obdobích byla i odlišně zpracovávána.

Pokud je krajina brána jako stav duše, jaké místo v ní zaujímají cesty?

Cesta vždy odkazovala někam dál, než za svoji podstatu. Proto i ty nejbanálnější krajinky s cestou vedly recipienta k hlubšímu zamyšlení. Tento fakt pak někde vedl k posunu laciné manipulace, jako například motiv cesty opakovaný na náhrobních deskách.

K novému posunu motivu cesty v krajině pomohl landart.

Smithson, Spirálové molo

Jediná pravá cesta, často nazývaná jako cesta poutníka, vrcholí setkání s božským. Představa labyrintové spirály stáčeující se do sebe vedla k obrazům dvousměrného pohybu, při němž jdou hledači pravdy jedním směrem a andělé nebo božští poslové přicházejí z druhého. Mystici hloubali nad myšlenkou, že konec spirály je současně jejím začátkem, nebo že spirála vede docela ven z tohoto pozemského světa.

Nebylo to poprvé, co se mi sama „Nahodilost“ nabídla se svou pomocí. Před lety jsem si naaranžovala balík starých novin před polorozpadlým vchodem jakéhosi domu, který se mi líbil pro tematickou fotografii k výročí Bohumila Hrabala a ve chvíli, kdy jsem zaostřila, se náhle objevila kočka, zapózovala mi před novinami a zase zmizela...

Ani současná realistická malba téma cesty neopouští. Příkladem „cesty“ v industriální krajině jsou díla Jamese Doolina, malíře působícího do své smrti roku 2002 v Los Angeles a jeho následovníka Dereka Bucknera

James Doolin, Roadcross, 1999

Derek Buckner, Freeway 4, 2005

Tématem cesty se zabývá slovenská konceptuální výtvarnice Ilona Németh.

Na obrázku vpravo je její instalace s názvem Cesta, se zřejmým duchovním přesahem.

Tematiku cesty zpracovala také odlišným způsobem na své výstavě „27 metrů“, která byla koncipována tak, aby oslovila rovnocenně rozdílné skupiny „diváků“. Vidící, nevidomé a slabozraké.

Ilona Németh, Cesta

Částečně jsem tedy pracovala s prvkem náhody, ale v některém ohledu jsem vytvářela příležitosti. Setkávání přesně vybraných záběrů z určitého místa jsem řídila já. To, jaký bude výsledek už bylo jen a jen věcí náhody. I v životě nejsme jen zmítáni přízní či nepřízní osudu, každý den je pro nás sledem nabídek.

3.2.4. Film a fotografie

Film „Bezstarostná jízda“ Dennise Hoppera byl jedním z prvních snímků, které daly později název celému filmovému žánru „road movies“, (příběhy z cesty). Jde dnes už o značné množství námětových okruhů, kterým je putování za štěstím, za lepší budoucností, nebo jen tak, za tím, co cesta (život) přinese.

Mohou to být pěší poutníci jdoucí za určitým cílem, jako v méně známém díle Luise Buñuela Mléčná dráha, kde se na pouti do Santiaga de Compostela, ocitají dva poutníci, Jean a Pierre. (Podle legendy osvětlovalo místo Jakubových ostatků hvězda, proto se této cestě ve většině západních jazyků říkalo také mléčná dráha.)

Po boomu automobilového průmyslu je nahradila auta všech možných typů, osobní i nákladní, motocykly i autobusy.

Dodávkou se dopravují aktéři vynikající road movie z poslední doby s názvem Malá Miss Sunshine, Jonathana Daytona. Snímek je uváděn s douškou, „! cesta může být cíl“. Avšak cílem této třídní cesty je dětská soutěž o královnu krásy Little Miss Sunshine. Na soutěž se s malou Olivě vydává celá rodina: maminka Sheryl, strýček Frank, nejpřednější odborník na Prousta v Americe, tatínek Richard, tvůrce sebezdokonalovací strategie Devět kroků, patnáctiletý bratr Dwayne, který již devět měsíců mlčí, „kvůli Friedrichu Nietzscheovi“ a sní o kariéře tryskového pilota, a dědeček, kterého pro nekázeň (šňupání heroinu a nemravné chování) vyloučili z domova Klidné stáří. Už sama skladba aktérů zaručuje neotřelý zážitek.

Z českého žánru road movies je nutné uvést jednu z prvních, Svěrákovu nízkorozpočtovou Jízdu, odehrávající se na jihočeských okreskách.

**Musíme se jen naučit těmto
„nabídkám“ naslouchat.
Některé ale mohou být děsivé.
Nemáme možnost volby vyhnout
se smrti svých blízkých.
Ale svojí vlastně také ne, i když se
všemožně snažíme na ni nemyslet.**

Výlet je český film žánru road-movie režisérky Alice Nellis natočený v roce 2002. Rodina, skládající se z babičky, matky, dvou dcer, zetě a dítěte, se vypraví dvěma auty na Slovensko uložit urnu s popelem zesnulého dědečka. Po cestě dochází k významným událostem a změnám, ke změně postojů hlavních protagonistů.

Fotografie a cesty jsou spolu pevně spjaty. Na cestách si vedeme fotografickou dokumentaci, snažíme se zachytit dojmy, nebo uchovat okamžik, na který nechceme zapomenout. Umělecká fotografie může zachytit cestu v okamžicích, které zaměřené oko fotografa - umělce vyhodnotí jako něčím zvláštní, či neobvyklé a tak nám „zvěční“ určité místo, nebo detail, či pouhou strukturu, které by si většina pozorovatelů ani nevšimla. Záběr pak nemusí být pouhým záznamem, ale může odkazovat k hlubšímu kontextu, například obrázek do dále ubíhajících kolejí železnice vyvolává tesknou touhu po dálkách, potřebu osvobození, nebo jen stesk z cest, na kterých nikdy nebudeme...

Mezi významné fotografie atmosféry cest a chodníků v Praze patří Jiří Všecký, který má v současné době retrospektivní výstavu *Pražský chodec*, fotografie z této výstavy vyšly již před lety ve stejnojmenné publikaci.

Jiří Všecký, Pražský chodec

Nestačí nám místo, v němž nějak žijeme, chceme se pochopit i v místech a v časech, v nichž jsme nikdy nebyli a nikdy nebudeme. Na co nám je Ištařina brána v Babylonu (za vlády Nabuchodonozora 604-562 z.l.), na co nám je dnes Telos syn Héraklův a jeho osud, proč se vžíváme do bojů olympských bohů s Giganty? Pochopit naše místo ve světě, je totiž zároveň porozuměním, proč jsme zde. Topos (místo) a chronos (čas) našeho pobývání musí nést stopy smyslu našeho života.

Anna Hogenová

4. Životní cesta z pohledu filozofie

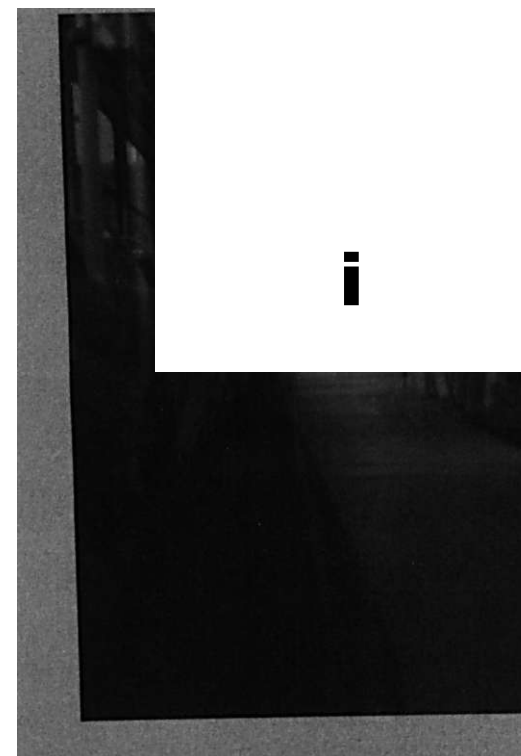
S obrazem cesty jsou spojena nejstarší filosofémata (výpovědi filosofů, pokusy nebo výtěžky filosofické činnosti, poučky, učení až i celá poměrně ucelená soustava filosofická).

Bylo by pro toto pojednání tedy příliš obšírné, zabývat se průřezově tímto tématem, pro moje potřeby uvedu pouze příklady současné filozofie, a to té, která je nejbližší současné filosofii výchovy.

Podle filosofa Jana Patočky, který metaforu cesty využil ve svých úvahách, (Péče o duši) velmi záleží na tom, aby duše nebyla chápána staticky jako nějaké nehybné jsoucno v hierarchii jiných jsoucenců. Pohyb, který opečovávaná duše vykonává, je pro Patočku cestou duše (cestou nás) o d světa naivní ideologické strnulosti, světa propadlého zdání, světa, jenž se domnívá třít pravdu, k pravdě samé. Tato cesta k náhledu, k jasnosti o světě, o nás samých je však zároveň už pravdou samou.

Je ovšem nutné nezabydlovat se na cestě víc, než je nutné pro pohyb vpřed, neulpívat na tom, co je předurčeno k míjení, ke krátkému setkání

Fenomenolog Martin Heidegger podává taktéž podává pojetí existence či života jako pohybu na cestě, zabývá se autenticitou, upozorňuje na konzumní život současníka jako projev nemožnosti transcendentovat za horizont na cestě, upozorňuje na „značky“, nebo též milníky -
- na cestě, jejich význam pro poznání sebe i druhých.

**Předchozí text z knihy „Areté“ -
-základ olympijské filozofie jsem uvedla
pro jeho opravdu zvláštní souvislost
s mým pojednáním a tvorbou.
Na přednášky Anny Hogenové jsem
chodila opravdu nadšeně, přesto,
že začínaly v sedm hodin ráno.
Ale již tehdy jsem zbystrila, kdykoliv
jsem zaslechla slovo cesta, a že to bylo
poměrně často.**

4.1. Životní cesta z pohledu psychologie

Cesta životní (life-span), nebo cyklus života je historií utváření a rozvíjení osobnosti v dané generaci, společnosti a epoše.

Pro psychologii životní cesty se užívá též termín „biodromální psychologie“.

Biodromální psychologie (řecky bios = život, dromos = běh) se zabývá lidskou životní dráhou. Na této cestě jsou setkání a loučení, bloudění a návraty, nebezpečné křižovatky, brody a průsmyky.

Psychologie životní cesty se zabývá „velkými“ tématy - otázky dlouhodobé životní perspektivy, hodnot, smyslu života, vztahu ke smrti, vztahu k sobě a k lidem vůbec.

V odborné psychologické literatuře jsou rozlišeny též různé cesty životního cyklu, jako cesta profesní, vzdělávací a jiné.

Podrobně a velice čtivě podává tuto tematiku Pavel Říčan ve své opakovaně vydávané publikaci „Cesta životem“, kde najdeme výklad základních teoretických kategorií a tématických okruhu vývojové psychologie, sleduje duševní vývoj lidského jedince dle biodromální psychologie (psychologie životní cesty), sociální psychologie i představ biologicky a kognitivně orientovaných psychologů.

Psychologický slovník nám vyloží význam slova „poriománie“ [-ny-, řec. poreiá - cesta, maníá - vášně], nebo také dromománie, což je medicínsky popsaná chorobná toulavost, či nutková potřeba cestovat.

Právě jsem použila poslední prolnutí z modré vyváženosti, což znamená, že kruh se uzavírá, něco končí, ale něco začíná, naváží tedy i já v duchu svého mystického postupu a uvedu další obraz z počátku, abych tak zahájila nekonečný koloběh setkávání Lidé z tramvaje se tak stávají účastníky na procesu věčnosti a jejich existence dostává další rozměr.

4.2. Životní cesta z pohledu psychoanalýzy

Sen je královská cesta do nevědomí...

Sigmund Freud

Současná psychoanalýza vystavěná na základních kamenech myšlenek a zjištění Sigmunda Freuda a Carla Gustava Junga je psychoterapeutickým směrem, který se zabývá metodou léčby emočních a duševních poruch pomocí volných asociací a snů, jejich postupnou interpretací a odhalením skrytých (nevědomých) motivací.

Pojem kolektivní nevědomí zahrnuje podle hlubinné psychologie soubor představ, které se vyskytují v mytologiích a náboženstvích všech kultur, byly získány na základě dědičnosti a jsou neuvědomovanou součástí psychologické výbavy každého jedince.

Tyto představy nazval C.G. Jung „archetypy“ a jedná se o praobrazy, či pravzory, které jsou základem veškeré lidské symboliky.

Duše člověka prochází celoživotním vývojem a jedním z cílů je podle C.G. Junga i proces diferenciací, přerod ve vlastní, samostatnou osobnost, charakterizovanou individuální přirozeností, který nazývá „individuací“.

I psychoanalýza tedy pracuje s životním zráním jako cestou.

» V»

NEVÍME KONCE ANI KRAJE

**Možná že čas nás předchází
a s rozryvnou platností
naruší trochu všechno to,
co zničíme slepou láskou...
Paprsek přejetý vozem
byl o něco dříve podupaný koněm
Ale možná že ne.**

Vladimír Holan

4.3. Cestování z pohledu sociologie

Sociologie jako věda zkoumající sociální život jednotlivců, skupin a společností se zabývá podobně jako psychologie jednotlivými etapami životní cesty jednotlivce ve vztahu ke společnosti, životními rolami a interakcemi v průběhu života.

Těmito aspekty se zabývá sociologie životního cyklu.

Z jiného hlediska se sociologie také může zabývat jevy, které se týkají přesunů celých skupin obyvatelstva v prostoru, ať již jde o popis těchto jevů, jejich zkoumání, příčiny, vývoj a důsledky pro celou společnost.

Mezi tyto jevy můžeme zařadit například turismus, víkendové cesty (přesuny) velkých skupin obyvatel, přesuny obyvatel vesnic do měst a mladých lidí naopak na venkov.

Automobilismus studuje jako fakt, který s uvedenými jevy souvisí a ve svých důsledcích se stává jedním z nejvíce ohrožujících faktorů západního světa.

Nemohu nezmínit film Tomáše Vorla „Cesta z města“, který uměleckými prostředky zpracovává jeden z jevů současnosti, jakým je rozšířená touha lidí z přetechnizovaných rušných a špinavých měst po návratu k přírodě a klidnému venkovskému způsobu života.

Ze zahraničních filmů ještě zmíním snímek „Dobrý ročník“.

Tyto filmy sice nejsou sociologickými studiemi, avšak sociologický rozměr je v nich významně obsažen.

**Verše Vladimíra Holana vystihují
jemně a velice přesně (ostatně
takto básníci umí) ten proces, který
jsem se pokusila vystihnout
pomocí zvolených prostředků
a zda se mi to podařilo je už
na mínění pozorovatele.**

DIDAKTICKÁ ČÁST

V didaktické části jsem vytvořila projekt na řadu hodin výtvarné výchovy pro žáky vyšších ročníků druhého stupně a pro nižší ročníky čtyřletého gymnázia. Část z nich je zrealizována a zdokumentována během mé praxe na gymnáziu Na Zátance. Tematická řada „Cesta“ výtvarně reflektuje zatím jen malou oblast možných naznačených směrů tématu.

Námět I.

Cesta jako úsek v terénu, zásah do krajiny, komunikační spojnice, způsob přetváření planety

Motivace:

Obeznamení s pojmem cesta ve všech známých i (pro žáky) neznámých kontextech etymologických, symbolických, ukázky znaků pro cestu ve vybraných kulturách.

Ukázky cest zobrazovaných umělci v průběhu dějin, od cest jako krajinného prvku, po landart a konceptuální umění.

Jako ukázky práce s písmem jinak než je běžné možno použít ukázky Miroslava Koupila a Guillaumea Apollinaira

Výtvarný problém:

prostřednictvím práce s různými typy písma kompozičně vyjádřit druh zvolené cesty (ulice, pěšina, cestička, chodník, stezka, pouť, trať, trasa, dálnice, magistrála, cesta polní, lesní, kamenitá, dlážděná, železniční, vzdušná).

Výtvarná technika: koláž z písma, vystříhaného z tisku či připraveného a vytištěného z počítače

Věk žáků: 14-16let

Výstupy: porovnávání prací a reflexe, proč jsem si vybral právě tuto cestu a právě tento druh písma, sdělení ostatních, zda na ně práce působí zamýšleným způsobem, jak chtěl autor.

A roky jeden za druhým se střídají spolu
a malovaný končí jdou nahoru a dolů.
Kolotoč času nepustí nás zpět
nejde se vrátit, smíš se jen ohlížet
odkud jsi přišel ty stejně jako tvůj druh
a jet dokola pořád dokola
v té hře jež tvoří kruh

Joni Mitchellová

Námět II.

Zabíráme „obrazy“ na cestách, v plenéru vyhledáváme a „hledáčkem“ z dlaní ramujeme vše co zvláštního, ať již strukturou povrchu, neobvyklou kompozicí (praskliny v chodn.ku, zaj.mav , živočichové či rostliny), můžeme na cestě potkat.

Motivace:

Ukázky zajímavých fotografií s tematikou cesty v detailech povrchů, záběry panoramat nebo žánrové snímky.

Výtvarný problém:

Spočívá hlavně ve schopnosti umět se dívat, nalezení dostatečně přijatelné kompozice, a nadšení pro zdánlivě podružné detaily.

Výtvarná technika:

„Rámování“ a fotodokumentace.

Žáci chodí po skupinách ve vytýčeném prostoru (park, bezpečné komunikace) a „rámuji“, rukou zajímavé pohledy, osoby, či detaily na cestě, které je zaujmou. Fotozáznam s. pořizuj, sam., poučení o nejvhodnějším zaostření a jiných technických záležitostech spojených s používaným přístrojem.

Věk žáků: 14-16 let

Výstupy:

Porovnávání vyvolaných fotoprací, vystavených v příští hodině a jejich hodnocení z hlediska estetického i technického provedení.

$\sqrt[4]{x^1}$

« !! f
aÚ

**Možná ten pocit mají všichni,
kdo se delší čas soustředí
na jednu činnost, v mém případě
diplomovou práci, že až podivně často
narážejí na jevy, myšlenky, otázky
a předměty, které se středobodem
jejich zájmu souvisí.**

Námět III.

Cesta k budoucnosti. Bytí člověka v zasetí času - minulost, budoucnost, nyní.

„Jak vidím svou budoucnost já“.

Motivace:

Účast celé třídy na výstavě Akné v Rudolfinu, kde byla představena současná česká malba ze sbírky Richarda Adama, po výstavě krátká diskuze, pak vlastní vypracovan.

Josef Bolf, Inhalátor (výstava Akné v Rudolfinu)

Výtvarný problém

Vyjádřit pomocí libovolných dostupných prostředků, jaksi představuji svoji buao

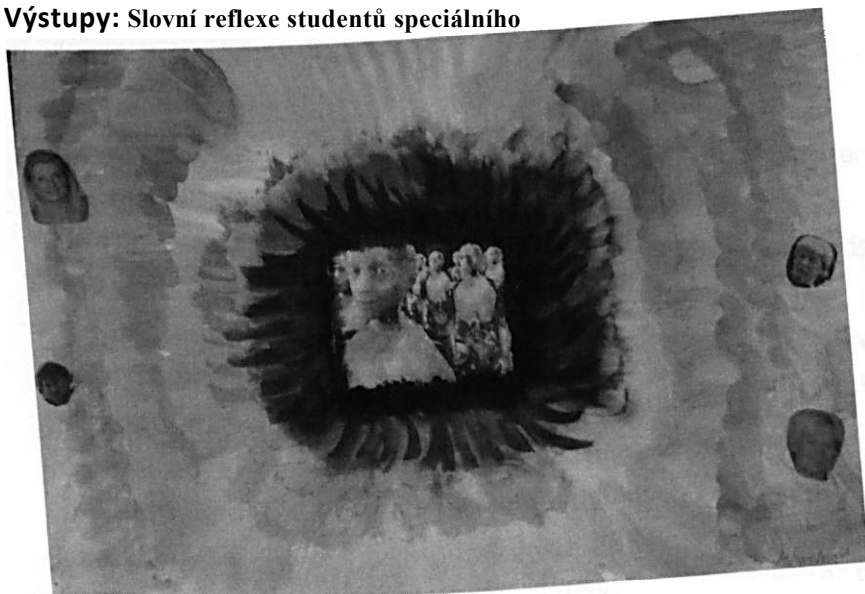
Výtvarná technika:

V tomto případě byla libovolná, studenti volili nejčastěji koláž, zřejmě proto, že na tuto techniku byli zvyklí.
Věk žáků: 17-18 let

Ale také je to možná spíše zvláštní vyladěností na ten určitý problém. Hrdinka Ondříčkova filmu Samotáři se až příliš často setkává s tvrzením svých blízkých, že to, co se jí právě událo, je nějaké znamení, které vyžaduje vstřícnost hrdinky vůči jejich potřebám a přáním.

Výstupy: Slovní reflexe studentů speciálního

- • Digitální svět řízený roboty-ztrácí se radost ze života... (reflexe k jedné z prací)

- to mě napadlo při vyslovení slova „budoucnost“, ty boty někam směřují, nebo možná čekají..

-žvýkačkou chci vyjádřit, že náš svět byl poskvrněn...

-Člověk budoucnosti se snaží být majestátní přitom na to „nemá“...

-cesta do neznáma, symbol světla, mlha (nechtěla jsem o tom přemýšlet)...

—borim tradice, přehazuji barvy a klišé... Přepólování-budoucnost je o necemjem...

-někdo chce a někdo nechce vidět, zrcadlo je ohybatelné-dá se nastavit...

-Červený a černý -jistá je jen část budoucnosti-červená, nejistot je mnohem v,ce...

—Nevíse co bude...

- ^ n i č e k a nul, kde nebude místo pro člověka...

- xnbrochuchvalec"symbolizuje zemi informací a techniky...

•••«««no to bude hodně černý, nebo ještě černější, nebo stejný...

„No, to je ale přece jasný znamení
že máme zůstat spolu“ -
„A nebo taky ne“, odpovídá
dívka na stále stejnou větu,
ale pokaždé vyslovenou jiným
člověkem v jiné situaci.

Námět IV.

Rozum a cit - cesta k rovnováze

Motivace:

Současné přístupy k rozumu a citu, nevyváženost člověka v jeho jednání z pohledu racionality a intuice.

Věda a umění - protiklady či dvě strany jedné mince?

Problém pouze vědeckého přístupu a problém pouze citového přístupu.

Racionalita v umění (konstruktivismus)

Umění (tvořivost) ve vědě, snění, náhlé poznání, intuice, pravá a levá hemisféra mozku.

(Newton, Kekulé - nejrozšířenější je verze, že Kekulé navrhnul strukturu benzenového jádra poté, co se mu zdál sen o hadovi chytající vlastní ocas. Ovšem pozor!!! Kekulé navrhnul cyklickou strukturu molekuly benzenu se střídáním dvojných vazeb s jednoduchými (ne s kruhem).

A tak je mnohem pravděpodobnější verze, že Kekulé ve snu viděl šest opic v kruhu, každá držela v jedné praxce banán, třema dalšíma se držela s dalšíma dvěma opicemi. Pak stačilo nahradit čtyřnohé (nebo čtyřruké) opice čtyřvazným uhlíkem a každý banán vodíkem a dostal vzorec benzenu.

Výtvarný problém:

Při práci ve dvojici výtvarným způsobem rozdělit tvář toho druhého prostřednictvím tělových barev na racionální a emocionální část, se středovou linií či bez ní, vyjádřit tyto protiklady barvou, linkou, nebo obojím.

Výtvarná technika:

Body art

Věkžáků: 16 - 17

Výstupy: soubor fotografií

**No tak vedla mě při mé vlastní
tvorbě nějaká znamení?
Čtyřky, trojky, sedmičky, pastoři
a barvičky...
A nebo taky ne...**

Soubor fotografií studentů gymnázia Na Zatlance, technika bodyart, příloha k předchozí stránce.

Masky rozdělují obličej na racionální a emocionální polovinu, zrealizováno po poměrně dlouhé teoretické motivaci.

**Je úžasné, že se můžeme
pohybovat v oblasti mystiky
a že právě výtvarné umění
nám k tomu poskytuje tolik prostoru.**

Soubor fotografií studentů gymnázia Na Zatlance, technika bodyart, příloha k předchozím dvěma stránkám.

V jiné třídě stejného ročníku jsem obměnila zadání a studenti ve dvojicích nanášeli barvu ^k, že jeden z dvojice představoval „racio“, ten druhý city, v provedení na celý obličej. Studenty práce velmi zaujala a bavila, po vyučování se chodili ukazovat ostatním třídám. Technika by mohla být pro svou netradičnost provedení radostnou i v jiných věkových kategoriích, problém by ovšem mohl nastat, pokud by se ve třídě vyskytl žák s poruchou ^hování, či s projevy autismu.

Svět by bez umění byl mnohem smutnější a tragičtější. Umění nám umožňuje přesáhnout se, stejně jako to od pradávna umožňovaly různé kultury a náboženství. Je to nový prostor bez ztráty svobody a proto se ho budu držet, dokud mi to bude dovoleno.

Námět V. - obměna v oblasti výtvarného problému a techniky

Rozum a cit - cesta k rovnováze

Motivace:

Zůstává stejná jako u techniky bodyartu

Výtvarný problém:

Při práci výtvarným způsobem rozdělit plochu papíru na racionální a emocionální část, s jasným odlišením

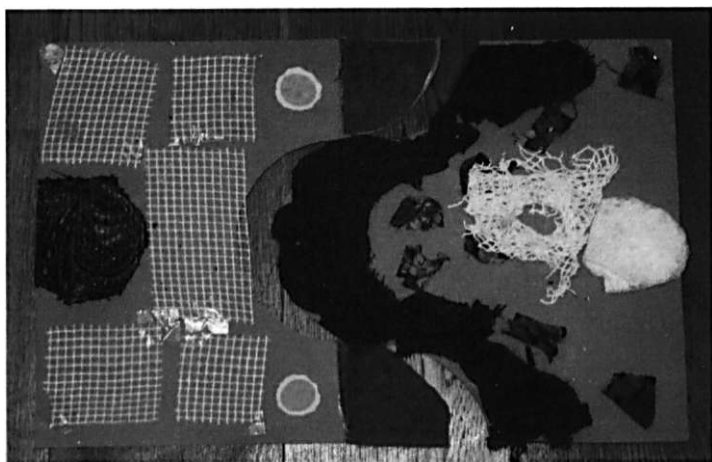
Vyjádřit tyto protiklady.

Výtvarná technika:

Koláž z dostupného materiálu

Věkžáků:15 -16

Výstupy: řada koláží, žákovská reflexe před vystavenými artefakty

Jedna ze zajímavých prací, kde studentka překročila zadání a papír navíc rozstříhla.

A k tomu mi dopomáhej
zrak, rozum a cit...

Námět VI.

Ctnosti a neřesti, reflexe dobra a zla v lidské povaze, seznámení s pohledy na tuto tematiku v historickém kontextu, Cesty dobra a zla, cesta spravedlivého a hříšníka, snaha o vyjádření abstraktních pojmů pomocí vlastního těla a kontrastů

Motivace:

Ukázky soch M.B. Brauna, za případného doprovodu barokní hudby, definice ctností a neřestí kdysi v kontrastu se současností, možnost poslechu hudební skladby od skupiny Trabant (O malém rytíři - návaznost na Cervantese)

Výtvarný problém:

Ve trojicích odděleně „secvičit“ sousoší na jednu neřest a jednu ctnost.

Vyjádřit pomocí svého těla v prostoru zjevné požadované vlastnosti a emoce s nimi spojené Navzájem si pak sestavy představit a nechat ostatní hádat, co má jejich sestava představovat.

Výtvarná technika:

Práce s vlastním tělem ve skupině.

Věkžáků: 15 - 16

Výstupy: Práci je dobré dokumentovat pomocí fotoaparátu, jedním z výstupů může být řada fotografií.

Hodnocení může následovat bezprostředně, či po vyvolání fotografií.

Varianta: Na tlesknutí se sousoší mění v protikladnou sestavu

Motivační texty k námětu VI:

CTNOSTI

- upřímnost - píle - cudnost - štědrost - síla - moudrost - trpělivost - láska - naděje - víra - střídmost - spravedlnost
Ctnost je trvalá a pevná dispozice konat dobro. Dovoluje člověku nejen konat dobré skutky, nýbrž i vydávat ze sebe to nejlepší. Ctnostná osoba všemi svými smyslovými i duchovními silami směřuje k dobru, hledá je a volí v konkrétním jednání.

Základní funkce v mravním životě mají čtyři ctnosti, které se proto nazývají „základní neboli kardinální“.

Jsou to: moudrost, spravedlnost, statečnost a mírnost.

Všechny ostatní ctnosti jsou seskupeny okolo těchto základních ctností.

NEŘESTI

- pýcha - lakomství - smilstvo - závist - obžerství - hněv - lenost - zoufalství - lehkomyšlnost - pomluva - lstivost - podvod

Co to je nenávisť:

Psychologie umísťuje nenávisť jako protipól lásky na škále láska - sympatie - lhostejnost - zloba - nenávisť.

Láska i nenávisť jsou silné lidské city, které mají ve svých projevech i určité znaky duševní choroby - nekritičnost, pokřivené vnímání světa a snížení vlivu rozumu na lidské jednání.

Do milovaného člověka jsou promítány všechny dobré a žádoucí vlastnosti, je milujícím vnímán jako krásný, přitažlivý, dokonalý. Snad nejlépe je to vidět na příkladu lásky mateřské.

Sebeošklivější miminko je milující matkou vnímáno jako to nejkrásnější děťátko na světě.

Je ochotna pro něj učinit cokoli, třeba i zemřít.

Nenávisť je stejně „nerozumná“ jako láska: také ji nikomu nelze „vymluvit“.

Nenáviděný člověk je ztělesněním všeho myslitelného zla, jsou do něho promítány ty nejhorší (nejčastěji ovšem vlastní!) lidské vlastnosti, neřesti a pudy. Nenávist jde až za hrob.

Nenávidící je schopen předmět své nenávisti i zničit, zabít. Nenáviděný není hoden ničeho, ani života.

Kořeny obou mocných citů, lásky i nenávisti, jsou uloženy hluboko v naší psychice.

Láska, solidarita, soucit stejně jako agresivita, zloba a nenávist nám, lidem, lidstvu pomohly v průběhu vývoje přežít jako živočišnému druhu v soutěži s mocnými přírodními silami, s dravci a nepřáteli.

Člověk přežil jedině díky solidaritě uvnitř svého rodu, díky ochraně slabších (dětí, matek, moudrých starců).

Přežít však znamenalo i uchránit si loviště, zásoby, ženy v boji s nepřáteli, kteří se jich chtěli zmocnit a „náš“ rod vyhubit.

T" , .. M" J • ; 2v

Námět VII.

Kdo jsem já (na životní cestě)

Motivace:

Obvykle jsou diferencovány tři dimenze já:

1. psychologická - individuální zkušenosti,

2. filozofická - integrovaný celek duševního života,

3. biologická - osoba, jedinec, organismus. Sebevědomí a sebepojetí se váže na individuální identitu a obsahuje nejen mínění jedince o sobě samém, ale i vztah k sobě jakok hodnotě. Sebevědomí-vědomí samého, vědomí o sobě je blízké příbuzným pojmům, např. sebeobraz, sebepojetí, sebehodnocení, sebekontrola a seberegulace, sebepoznání. Sebeobraz se skládá z obrazu vlastního těla, funkce „Já“ jako nositele norem, hodnot.

Pro porozumění sobě je nutný dialog s druhými a nejenom percepce vlastní zkušenosti.

Sebepojetí má fyzickou, psychickou a sociální stránku.

Strukturu pocitů „Jáství“ tvoří pocity: kompetence, sebeurčení a pocity vnitřní jednoty „Já“

Ukázky výtvarné tvorby významných umělců

Andy Warhol

Jiří David, z cyklu *Skryté podoby*

Výtvarný problém:

Jednou z možností je vytvořit svoje dvě poloviny, tak, jak s nimi pracoval Jiří David, zmíněný v motivační části hodiny.

Vytvoříme „novou identitu“, ze zrcadlově vytvořeného autoportrétu levé a pravé poloviny tváře.

Práci naučíme žáky průběžně ukládat.

Výtvarná technika:

Práce s fotografií pomocí počítačového programu a vlastní fotografií.

Věk žáků: 16-19**Výstupy:**

Série digitálně upravovaných fotografií - identit

Žáci porovnávají výsledky svojí práce, reflektují výběr barev a zdůvodňují proč vybrali právě tyto.

Hovoří se o možnostech současných technologií v návaznosti na soudobé výtvarné umění, na možnosti rozvíjení kreativity pomocí PC.

Možné hlubší reflexe u starších žáků ohledně pojetí vlastní identity a jejího hledání.

Osvětlení role náhody ve výtvarném umění.

Uvědomění si pozitivní a negativní stránky osobnosti.

Varianta: V grafickém programu „namnožíme“, portrétní fotografie a upravujeme je pomocí vyznačené plochy (kouzelná hůlka či jiný výběr) a funkce Vyvážení barev do nových podob, inspirace A. Warholem

Závěr

A možná, že závěr vlastně není nutný, po těch všech poznatcích a nálezech s časem, koloběhem dění a poznáních o nutnosti pokračovat ve svých cestách, protože nám nic jiného nezbývá.

I taková může být diplomová práce.

1954 N3N 85 85
DN 85-85277-79-
BN 85-7151-459-

0712 02
0672 -

COELHO, P. *Poutník* Praha 2002
COELHO, P. *Alchymista*. Brno 1995
HOLAN, V. *Aleje hudba*. Paseka 2000. ISBN 80-7185-287-2
BARTHES, R. *Světlá komora*. Bratislava, Archa 1994
Bible Svátá /podle posledního vydání kralického/. Brno 2004
BUBER, M. *Cesta člověka podle chasidského učení*. Olomouc: Votobia, 1994. ISBN 80-85885-08-5
CIKÁNOVÁ, K. *Kreslete sis námi*. Praha : 2.vydání Aventinum, 1997. ISBN 80-85277-79-4.
CIKÁNOVÁ, K. *Malujte sis námi*. Praha : 2. vydání Aventinum, 1996. ISBN 80-7151-468-3.
CÍSAŘ, K. *Čítanka z teorie fotografie*. Praha: Herrmann & synové, 2005.
CRUDENOVÁ, L. *Duch m/sta*. Praha, 1996.
Databáze se vzdáleným přístupem. Ottová encyklopedie, <http://www.mlp.cz>
ECO, U. *Skeptikové a těšitelé*. Praha: Nakl. Svoboda 1995 ISBN 80-205-0472-9
Etymologický slovník jazyka českého. NLN Praha 1997
Filosofický slovník. Kolektiv autorů. Olomouc 2002
Flusser V. *Za filozofii fotografie*. Praha, 1994
GOMBRICH, E. H. *Příběh umění*. Praha : Argo, 1995. ISBN 80-7203-143-0
HOGENOVÁ, A. *Arété -základ olympijské filozofie*. Karolinum 2001
Slovník biblické kultury. Kolektiv autorů.: EWA EDITION Praha 1992
KOMENSKÝ, J. A. *Cesta světla*. Praha: Mladá fronta, 1992. ISBN 80-204-0291-8
KRÁL, O .a kolektiv autorů *Cesty: pojem, metafora, žánr*; Centrum komparatistiky FF UK, Praha 2004
KULKA, T. *Umění a kýč*. Praha: Torst, 1994 ISBN 80-85639-17-3

LIESMANN, K.P. *Filosofie moderního umění*. Olomouc. 2000.

LUCIE-SMITH, Edward. *Arttoday*. Phaidon. ISBN 0-7148-3888-8

MACHEK, V. *Etymologický slovník jazyka českého*. NLN Praha 1997.

NOVOTNÝ, F. VEJVODA, J. *Míc než jen hlas*. Práce 1980.24-116-8014/7/6

HARTL, P. HARTLOVÁ, H. *Psychologický slovník. Portál* 2000. ISBN 80-7178-303-X

PTÁČKOVÁ, B. STIBRAL, K. *Estetika na dlani*. Olomouc. 2002.

READ, H. *Výchova uměním*. Odeon, Praha 1967

ROESELVÁ, V. *Techniky ve výtvarné výchově*. Praha: Sarah. 1996. ISBN 80-902267-1-X.

ŘÍČAN, P. *Cesta životem*. Praha, Panorama 1990

SEN XV., *Sóšicu Cesta čaje, mysl čaj*. 1991. ISBN 80-85213-06-0

SLAVÍK, I. *Umění zážitku, zážitek umění I. díl. UK Praha 2001*. ISBN 80-7290-066-8

SLAVÍK, I. *Umění zážitku, zážitek umění II. díl. UK Praha 2004*. ISBN 80-7290-130-3

Slovník biblické kultury, Ewa édition, Praha 1992. ISBN 2-204-04028-2

Slovník námětů a symbolů ve výtvarném umění. MF Praha 1991. ISBN 80-204-0205-5

Slovník řecko-římské mytologie a kultury. Ewa édition Praha 1993. ISBN 80-85764-02-4

Slovník symbolů. Portál 2002. ISBN 80-7178-612-8

Sociologický slovník. Portál 2002. ISBN 80-7178-535-0

SONTAG, S. *O fotografii*. Praha, Paseka 2002.

UŽDIL, J. *Výtvarný projev a výchova*, SPN Praha 1974.

WALTER, B. *Dílo a jeho zdroj*. Praha. Odeon 1979.

ZVĚŘINA, J. *Výtvarné dílo jako znak*. Obelisk Praha, 1971

Univerzita Karlova v Praze
Katedra výtvarné výchovy

Pedagogická fakulta
studijní rok 2005/06

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

pro: Lenku Seidlovou
obor studia: učitelství výtvarné výchovy pro S'S a 2. st. ZŠ - Pg-Vv
typ studia: prezenční
adresa: Španielova 1285, Praha 6, 16300
tel.: 235 300 767, 603 172 393, email lenkam@hvt.cz

V souladu s § 11 studijního a zkušebního řádu UK v Praze - Pedagogické fakulty zadávám Vám diplomovou práci na téma

CESTA - setkávání a nacházení /cyklus fotografií a kreseb/

Pokyny pro zpracování:

V úvodu teoretické části se na základě studia zadané a další literatury zaměřte na teoretickou reflexi a osobní výklad a zamyšlení nad tématem.

Problém nahlédněte z pohledu filozofického, symbolického, mytologického, sociologického a psychologického.

Strukturujte vlastní tvůrčí proces v oblasti nacházení a setkávání na zvolených cestách.

Ve výtvarné části realizujte cyklus fotografií ve formátových variacích, s případným kresebným doprovodem.

V didaktické části vytvořte projekt - řadu hodin pro žáky na druhém stupni ZŠ. Reflektujte poznatky ze studia literatury a vlastní výtvarné části diplomové práce, projekt alespoň zčásti v praxi vyzkoušejte, zdokumentujte a zhodnoťte.

Rozsah textu (NS) : 60 stran

Rozsah výtvarných prací: cyklus 20-30 fotografií, doplněných kresbou
dokumentace výtvarných prací žáků

Seznam odborné literatury:

- Crudenová, L.: *Duch m;v/*a*. Praha, 1996.
Sontag, S.: *O fotografii*. Praha, Paseka 2002.
Walter B.: *Dílo a jeho zdroj*. Praha. Odeon 1979.
Říčan, P.: *Cesta životem*. Praha, Panorama 1990
Liesmann, K.P.: *Filosofie moderního umění*. Olomouc, 2000.
Ptáčková, B.: Stibral, K.: *Estetika na dlani*. Olomouc, 2002.
Flusser Y.: *Za filosofii fotografie*. Praha, 1994
Zvěřina J.: *Výtvarné dílo jako znak*. Obelisk, Praha, 1971
Čisáň, K.: *Čítanka z teorie fotografie*. Praha: Herrmann & synové, 2005.
Barthes, R.: *Světlá komora*. Bratislava. Archa 1994

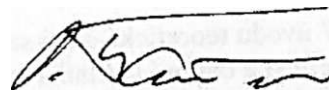
Vedoucí diplomové práce: Doc. ak .mal. Jiří Kornatovský

Konzultant: Mgr. Kamil Varga, PhDr. Jaroslav Bláha

Datum zadání diplomové práce: 30.10.2005

Termín odevzdání diplomové práce: březen 2007

V Praze dne 25. 11.2005

Doc. PaedDr. Pavel Šamšula, CSc.
vedoucí katedry

Převzala zadání diplomové práce: ... &

datum <<"/>• ŽOCC

Jedno ze zvláštních prolnutí

55

•

Druhé ze zvláštních prolnutí

Třetí ze zvláštních prohlnutí

57

Čtvrté ze zvláštních pronutí

Páté ze zvláštních pronutí

59

Všechna prolnuti' „777”